

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gunnar Madsen

Fra vogterdreng til førstelærer

Erindringer

J. Trøst Jørgensens Forlag

FRA VOGTERDRENG TIL FØRSTELÆRER

Gunnar Madsen

Fra vogterdreng
til førstelærer

Erindringer

J. Trøst Jørgensens Forlag
(Forlaget Tommeliden)

FRA VOGTERDRENG TIL FØRSTELÆRER

© Gunnar Madsen, 1978

Forside: Asger Muchitsch

Tryk: Gylling Bogtrykkeri

ISBN 87-85184-93-4

Indhold

- Min far og mor · 7
Min barndoms skolesti · 11
Min far · 14
Der vokser en gran · 19
Min barndoms blomster · 20
Lillejuleaften 1920 blev skelsættende for mig · 21
De fire år · 25
Afsked med seminariet · 27
Ferievikar på statsungdomshjemmet Bøgildgård · 29
Forstander Peder Olsen · 32
En afstikker fra Jylland til Fyn · 37
Kammeratskab mellem drenge · 40
1. Rødekro Trop · 42
En gang spejder – altid spejder · 46
Fire år i Lyngby · 48
Kirken – dette mærkelige hus · 50
Otto Møller – Karen Jeppe · 54
Præstetavlen i Gylling kirke · 56
Karen Jeppe, lærerdatteren fra Gyllingskov · 61
Hun gav alt, hvad hun ejede · 63
Skolens mål · 68
Førstelærer i Gylling i 36 år · 70
Besættelsesårene gav mig tid til at skrive · 72
Blade fra min dagbog · 74
En lille piges første skoledag · 76
Elever, jeg mindes · 79
Da lille Inger kom tilbage · 81
To sider af samme sag · 82
Det lette og det svære · 84
Den første sne · 86

Mens vandrørene fryser ·	88
Små forfattere ·	90
At digte ·	92
Decemberstemning i skolestuen ·	93
Et brev til »mine« forældre ·	95
Tanker, der blev til ord ·	99
Farvel til skole og kirke ·	100
Et skønt minde rigere ·	102

Min far og mor

Min far og mor

Sarepta. Mit barndomshjem i Nees.

Det begyndte med, at to unge mennesker, min far og mor, i begyndelsen af 1880'erne bosatte sig i et lille husmandssted på skellet mellem Nees og Møborg sogne i Vestjylland.

Huset var gammelt og forfaldent, omgivet af kær og sivbevoksede sumpe, i alt 5 tønder land.

De havde ingen penge at købe for, men de havde et par arbejdsvillige hænder, og så ejede de ungdommens lyse, stærke tro på fremtiden, og det er til alle tider et godt aktiv for unge.

Det viste sig hurtigt, at der blev god brug for de arbejdsvillige hænder. Den nærliggende hede og de store moser blev Jens' og Anes arbejdsplads sommer efter sommer, for herovre var kul og koks et ukendt begreb. Tusinder og atter tusinder af store, tunge lyngtørv rejstes i stakke på den milevide hede.

Når morgensolen brød frem i øst og glimtede i det brune lyngtæppes dugperler, var Jens og Ane allerede i gang, han med

at grave, hun med at vende og stakke tørvene, kun afbrudt en stund, når et klynk fra den lille i barnevognen fortalte, at nu var det spisetid for mindreårige.

En times tid før middag gik Ane hjem for at tilberede middagsmaden. I middagsstunden, mens andre sov til middag, havde Jens travlt i marken eller hos bierne, indtil Ane kom med barnevognen, så gik turen igen ud i heden, men der var kun glæde og tro i de unge ansigter.

Og dagene gik, årene kædede sig til år, mange år.

Folk undrede sig over det lille hjem, der helt havde forandret udseende. Et læbælte af knudrede fyr og ranke graner bredte sig skjærmende omkring de 5 tønder land og gav læ for alle vinde.

Jorden blev drænet og merglet.

Omkring huset blev anlagt en stor, smuk have med masser af frugtbuske, frugttræer og blomster, for far og mor elskede blomster.

Marken gav føde til 2 køer, nogle grise og mange høns, og det var heldigt, for familien øgedes år efter år.

*

Den 27. november 1901 kom jeg til verden som nr. 10 af en børneflokk på 12 – en stor flok for en husmandsfamilie med kun fem tønder land hedejord. Det gav meget arbejde for mor, der holdt sig spinkel og tynd, men det gav mange glæder.

Ulden fra de to får blev om aftenen kartet og senere spundet til garn, strikket i strømper, luffer og vanter – at købe den slags var simpelt hen utænkeligt. For det første var det noget tyndt stads, man fik for pengene, og for det andet var der slet ingen penge til den slags.

To gange om måneden havde mor storvask, en ansélig storvask, der skinnende hvid som sne – blafrede i vinden.

Millioner af sting blev syet, for rent og helt skulle tøjet være, det var mors mening om den ting.

Selv bagte hun brødet til de mange munde, rugbrød som

sigtebrød og fintbrød, bryggede øllet og ordnede slagtingen, når tiden dertil var inde. Mors hjemmekærnede smør var højt anerkendt, når en nabokone kom på besøg.

Tidligt lærte de små hænder at gøre gavn, og *det* var nødvendigt, skulle man blive til noget her i verden.

I den tidlige vintermorgen, længe før det blev lyst, var der uro i det lille hjem.

Fire-fem lange drenge skulle af sted den halve miles vej til skole. Stabler af madpakker skulle smøres, for fem drenge i alderen 8-14 år har en glubende appetit, og man kom først hjem, når tusmørket havde sænket sig.

Når flokken om morgenen var færdig, hel i tøjet og med friske halmviske i træskoene, og lektierne var overhørt, kom far ind fra arbejdet i stald og lade.

Så samlede familien om morgenbordet: kogt mælk og rugbrødsterninger og til sidst en skive sigtebrød med hjemmekærnet smør og honning, en gevaldig lækkerbid.

Når alle munde var mættede, kom sangbøgerne frem, og far læste et kort stykke af bibelen eller en andagtsbog og bad en inderlig bøn, der ikke alene omfattede hans egen lille verden, men også hedninger og jøder. Hvor ofte har dette billede på enfoldig, men stærk kristentro ikke stået for mig i fornyet glans og styrke, når jeg morgen efter morgen stod over for en klasse børn i min skolestue. Hvilken rig start morgen efter morgen.

Min barndoms skolesti

Den snoede sig, min barndoms skolesti, gennem sognet med milevide hedestrækninger til den ene side og opdyrkede arealer med kærlignende engstrækninger til den anden – og ind imellem en skøn fjordarm eller sø.

De mange familier, der befolkede min barndomsegn, var alle børnerige, idet de gennemgående havde en flok på 10-12 børn.

Intet under, at det var en hel hær, der i tidlige morgentimer samledes på Grønsmølle-bakken, vort sædvanlige mødested, for i samlet flok og følge at trodse storm, regn eller sne i kampen for kundskab og viden, hvad vel nok først i en senere alder gik op for os var hovedformålet med den daglige skolevandring.

Når jeg i årene før besættelsestiden besøgte min barndomsegn og min gamle mor, var turen altid præget af motorstøj og landevejstøv.

Et år – det var i 1942 – tog jeg af gode grunde turen på cykel, og det blev trods alt en tur helt anderledes rig på oplevelser, for den gik ad min barndoms skolesti.

Det var mindernes verden, jeg gæstede.

Jeg stod af cyklen.

Jeg nænnede simpelt hen ikke at fare hæsblæsende ad den kendte sti. Jeg ville én gang igen opleve at trave den gamle tur, hvor hver grøft, hver bakke og lavning var et kapitel for sig i min barndoms dyre mindebog.

Jeg indrømmer, at jeg aldrig tidligere har anvendt så lang tid på turen ad skolestien, men der var så mange blomster, skønne, farverige og duftende, der nikkede til mig i junisolens slørede dis, og dem måtte jeg sanke.

Dér var bækken, hvor vi drenge året rundt havde vore ruser stående, og hvor vi røgtede vore fiskekroge.

Min barndoms bæk

Her var det også, vi i strenge isvintre spændte skøjterne på og tog søvejen til skole. Efter skoletid gjorde vi fælles sag med de mange ålestangere og kom ofte hjem med en god portion ål, der betød et kærkomment tilskud til den daglige husholdning.

Timerne gik, og jeg mærkede det ikke.

Dér lå mergelgraven, næsten tilgroet med siv og nøkkeroser, en lille verden af idyl, hvor vildanden holdt til med en flok dunede ællinger.

Hvor ofte har jeg ikke taget en afstikker fra flokken af kammerater ned til de små huse på heden med en stor flaske ny-malket mælk, to potter. Den tyngede slemt i skoletasken, men det gjorde ikke noget, for hvor strålede de gamle øjne hos Trine, Stine og gamle Maren, når mælken klukkende blev hældt over i fade og kasseroller, og hvor smagte de godt de lækre sukkerkringler ... Endnu mindes jeg den samme sætning: Hils din mor, min dreng, – og Gud velsigne hende.

Dér stod vandposten, frønnet og næsten grøn af ælde, uden for Stine Sypiges lave, stråtækte hus med de sirlige gardiner bag de blåmalede vinduer. Det var mærkeligt, men vi drenge blev altid så tørstige, når vi på vej hjem fra skole nåede Stines hus.

Hundrede af gange har vi drukket vand ved denne vandpost af en blomstret kop, og en gang imellem delte Stine gavmildt ud til os af kagedåsen. Nu er Trine, Stine og gamle Maren borte. De har forlængst fundet deres sidste hvilested på Nees Kirkegård, hvor jeg af og til dvæler en stund ved deres grave.

Men mindet om tre elskelige, gamle mennesker med milde, venlige øjne lever videre, uløseligt forbundne i mindet om min barndoms skolesti.

Min far

Jeg følte mig altid så barneglad,
når far mig ved hånden tog
og lærte mig, mens vi fulgtes ad,
at læse i kundskabens bog.
Han brugte kun jævne, enfoldige ord
om træer og blomster, om Himmel og jord.
Han blev på min vandring ad barndommens vej
den bedste lærer for mig.

Men tiden ilede, årene gik
og forsvandt i tidernes hav.
Taknemligheds tårer nu slører mit blik
ved mindet om det, han mig gav.
To flittige hænder, til arbejde skabt,
men foldet til bøn, så at intet gik tabt
af det, som var glædens og lovsangens bud,
af det, som var skabt af Gud.

En lillejuledag – jeg var dengang fyldt fire år – stod min far og jeg i en lun krog af min barndoms have.

Vi havde været på en spadseretur til en granplantage, far med en spade på nakken og jeg med en lille trillebør.

Efter lang tids søgen fandt min far en lille julegran, som han forsigtigt gravede løs med en passende jordklump.

Varsomt blev træet anbragt på trillebøren, hvorefter vi begav os på hjemvejen.

Mens sneen dryssede ned og klædte haven i det hvideste hvidt, stod vi, far og søn, og plantede en lille julegran.

»Nu skal den stå her – helst i mange år – og vokse sig stor sammen med dig.«

Mangen en jul blev oplevet i mit barndomshjem siden hin jul, da granen blev plantet.

Den blev en smuk gran med grenene i passende afstand fra hinanden, som det sømmer sig en smuk julegran.

Hver sommer gav den beredvilligt plads for en solsort-familie, der indrettede sig en solid bolig mellem dens grene.

Men ved vintertide stod den allerskønnest, når sneen dryssede hvide dun mellem alt det mørkegrønne ...

*

Min far var en habil jæger, og han elskede at gå på jagt.

Fra jagttiden gik ind, til harejagten hørte op, kom han ofte hjem med en agerhøne, en fasan eller en hare, et godt supplement til en husholdning, hvor der var mange munde at mætte.

En lillejuledag efter middagen henkastede min mor:

»Skulle du ikke prøve at finde en julehare? Det ville være en god hjælp nu i juledagene, da de fleste af børnene jo kommer hjem.«

Far indvilgede og nikkede et ja til mig, da han så, hvordan en syvårs drengs øjne tiggede om at få lov til at følge med ud på en

skøn travetur. Uden mange ord gik vi side om side over markerne, langs engdraget ned mod bækken, hvor vandets sagte rislen var den eneste lyd, der brød den store stilhed.

Pludselig standsede far sine skridt, hævede bøssen og stirrede ufravendt frem for sig.

Ikke ti meter foran os sad en hare med de lange øren fremadrettet, som lyttede også den til vandets rislen i bækken.

Jeg så op på min far og hviskede:

»Den er sød, ikke far?«

Langsomt, uendelig langsomt sænkede far bøssen, mens haren i et sorgløst spring satte over den lille bæk og fortsatte op over bakken ind i julefredens store, uendelige stilhed.

»Du skød ikke, far?«

»Nej, min dreng, jeg nænnede det ikke,« svarede min far.

»Nå, du fik ingen julehare i år,« konstaterede min mor, da vi børstede sneen af træskostøvlerne.

»Nej, i år fik vi ingen julehare,« svarede min far, mens hans øjne fyldtes med en mærkelig tilfreds glans.

*

Som dreng fulgtes jeg af og til med min far og mor til de såkaldte samtalemøder, der altid holdtes i missionshuset.

Kun sjældent deltog præsten i disse møder. Til gengæld gik det på skift mellem sognets mænd med at læse en eller anden tekst fra Det ny Testamente og bagefter udlægge den læste tekst i jævne ord.

Jeg har aldrig oplevet, at min far deltog i disse samtaler eller i udlægning af en tekst.

En aften, da vi fulgtes hjemad efter et sådant samtalemøde, sagde min mor ligesom let bebrejdende:

»Du kunne da godt en enkelt gang læse en tekst og sige nogle ord, det kan du gøre lige så godt som alle de andre ...«

Vi gik mange skridt, så standsede min far op et øjeblik og

sagde: »Det har du måske ret i, men den slags vil jeg allerhelst gøre derhjemme sammen med dig og børnene.«

*

Når vi drenge blev ni år, kom vi ud at tjene. Den første sommer tjente vi 20-25 kroner, og det var mange penge, syntes vi, selv om det drejede sig om syv måneders arbejde – ofte fra klokken fem morgen til langt ud på aftenen. Men når vi den 1. november kom hjem med sommerlønnen, rejste far og mor med flokken til Lemvig og gjorde indkøb, og det var ganske forskrækkeligt, hvad der kunne købes af tøj for en sådan sommerløn, syntes vi. Senere gik det op for os, at far måtte spæde ikke så lidt til. Det vigtigste var, om man havde skikket sig så godt, at der næste forår kom bud efter én igen.

Og årene gik. En dag fløj den sidste af ungerne ud af reden.

Der blev så stille i det lille hjem. Børnenes latter og leg var hørt op. Ved middagstid så mor langt efter posten, for der kom mange breve, og brevene var lyspunkter i hendes tilværelse, når far var på arbejde.

Hele lørdagen havde han travlt i haven. De mange hække blev sirligt klippede, der blev luget og revet. En gang imellem måtte han ind til mor for at puste ud og for at betragte bagværket, stegen, rødgrøden og alt det andet, der hørte til en søndag, når flokken kom hjem.

Og når sommernattens stilhed sænkede sig over hjemmet, lå haven ren og velholdt, ventende på, at ungdommen – dens ungdom – skulle komme og tiljuble den sin hyldest, erklære den sin kærlighed.

Stuerne duftede af renlighed, og hylderne i spisekammer og kælder bugnede af mad i overdådighed.

Så oprandt søndagen, som far og mor så hen til med længselens stille glæde, da så meget blev fortalt og genoplevet ... for far og mor havde evnet at gøre sig til deres børns fortrolige, en

fortrolighed, der holdt sig længe efter, at vi indfandt os med børn og børnebørn i vort gamle barndomshjem.

Hvilken sum af menneskelig lykke, hvilken rigdom af moralsk styrke og kraft, hvilken bevarende magt ligger ikke gemt i dette, at en far og mor evner at gøre sig til sit barns fortrolige.

I en tid – jeg tænker her på besættelsesårene – hvor hadet og ønsket om hævn og gengældelse fyldte sind og tanker og truede med at lægge alt og alle øde, tænkte jeg uvilkårligt på, om vi ikke skal tilbage til gamle slægters enfoldige, men stærke kristentro, der favnede langt ud over den hjemlige kreds, om vi vil gøre os håb om at genrejse et nyt Danmark af de ruindynger, som hadet skabte.

Far er forlængst stedt til hvile på Nees kirkegård, hvor mor endnu nogle år fik lov at pusle om hans grav.

I hendes små stuer var væggene behængt med billeder af børn, børnebørn og børnebørns børn – det blev en stor kæde. Og mens aftenklokkens toner lød ud over de dødes have, foldede hun sine hænder til en bøn, hvori hun favnede den store kæde ...

Der vokser en gran

Der vokser en gran i min barndoms have,
som barn var jeg bange, den skulle gå ud.
Jeg fik den af far som en julegave,
og hvert år den voksed' med nye skud.
I krogen mod syd i det luneste hjørne,
omgærdet af hyben og stikkende tjørne
der fik den sin plads af min far og mig.

Den længtes vist aldrig bort til sin hede,
så trofast den stod der år efter år.
Dens grene gav skærmende ly for en rede
med solsortens dunede unger hver vår.
Mon ikke den elskede stille at lytte
til fuglenes sang, tænkte ej på at flytte
som drengen, der rejste, fuglen der fløj.

Men skønnest stod granen ved vintertide,
når borte var sommerens duft og sang.
Når havens krogede gange lå hvide,
da gik jeg til granen min ensomme gang.
Foruden glimmer og lys – dog med ynde –
forstod den at få min sjæl til at nynne
om julefred over menneskers jord.

Der vokser en gran i min barndoms have,
jeg beder til Gud, at den ej skal gå ud.
Den er livets allerskønneste gave,
for mig er den blevet et julebud.
Måske også du i din barndoms have
kan finde en gran – en julegave,
så bli'r det trods alt en glædelig jul.

Min barndoms blomster

Af alle de blomster, jeg hidtil har fået
af mennesker, som jeg har mødt på min vej,
er skønnest de blomster, hvis frø blev sået
af far som en gave til mig.

En vandring i barndommens solfyldte have,
en blanding af duft og af småfugles sang,
blev dagenes skønneste morgengave
med sol over mark, over vang.

Og mindernes blomst fik min sjæl til at sitre
og nynne en strofe, en glemt melodi,
mens julisolen tog til at glitre
i bækken, der iler forbi.

Mon ikke vi alle har gemt dybest inde
et minde om blomster langs vej og langs sti?
Som dagene rinder, vi dog vil finde
i mindet vort livs harmoni.

Lillejuleaften 1922 blev skelsættende for mig

Jeg må desværre tilstå, at jeg aldrig oplevede et virkeligt tilhørsforhold til skolen i Nees af den simple grund, at jeg fra mit 9. til mit 14. år hvert år tjente som vogterdreng i et af nabosognene fra april til november og derfor sommer efter sommer skiftede til nye, fremmede skoler. Af den grund har jeg faktisk aldrig oplevet en årsprøve – eller eksamen – som vi jo kaldte det dengang, i min egen skole.

Jeg kan ikke mindes noget om, hvorvidt jeg var dygtig eller ej i skolens almindelige fag. Jeg husker kun, at hver gang jeg kom tilbage til skolen 1. november efter et fravær på syv måneder, fik jeg min plads nederst i klassen, (man sad dengang efter dygtighed) og dette måtte vi tjenestedrenge lære at leve med, sådan var vilkårene.

Efter min konfirmation tjente jeg to år hos en gårdmand i Nees, ikke langt fra mit barndomshjem.

Min nye husbond stillede en særlig betingelse, at jeg ville holde juleaften sammen med familien på gården, for – som han sagde, husbonden: »Jeg holder så meget af sang, især en juleaften, så jeg ønsker, at du sammen med os og børnene, (der var 8 rollinger) vil hjælpe os til en god jul.« De to år hos denne familie kom til at betyde meget for mig, ikke mindst på grund af samværet med børnene.

*

Min ældste bror, der havde et gartneri i Møborg, stod og mang-

lede hjælp i gartneriet, og dette blev den direkte årsag til, at jeg i de følgende fire år blev dus med alt inden for dette fag, det vil sige drivhuse og mistbænke, planteskole, anlægsarbejde i folks haver og på kirkegårdene, salg af grøntsager og blomster hver lørdag fra vor faste stadeplads på Lemvig torv lige over for kirken.

Det blev fire år med et utroligt slid, men også med mange gode oplevelser ind imellem.

For at bøde lidt på min sparsomme skolegang i Nees søgte jeg hver vinter aftenskolen i Møborg hos lærer Chr. Ørts, i hvis sangkor jeg for alvor oplevede sangglæden.

Helt uventet bad lærer Ørts mig om at være ham behjælpelig med at underholde skolebørnene og deres forældre den sidste aften før jul.

Efter en hyggelig aften sad læreren og jeg sammen og snakkede om glæden ved at have med børn at gøre.

Ligesom tilfældigt henkastede lærer Ørts:

»Har du aldrig tænkt på at blive lærer, Gunnar? Jeg tror, du har gode evner for at arbejde med børn ...«

»Lærer!«, svarede jeg forbavset. »Nej, det har jeg aldrig tænkt på. – Jeg har jo af gode grunde aldrig gået ret meget i skole, og en læreruddannelse er sikkert meget dyr. Jeg har ikke sparet penge op, og min far kan i hvert fald ikke hjælpe mig økonomisk ... Nej, jeg må nok være tilfreds med at få jord under neglene ...«

»Prøv alligevel at tænke over tingene, Gunnar. Det med det økonomiske kan der vel findes udvej for. Banken eller sparekassen kan vel træde til med et lån, hvis du kan skaffe gode kauti-onister, jeg var selv ude for det samme i sin tid ...«

Det blev over midnat, inden jeg nåede hjem, men far og mor sad oppe og ventede på mig.

»Jeg har tænkt på at opgive gartneriet for at blive lærer,« røg det ud af mig, og jeg er glad for, at I sidder og venter på mig.«

Min far betragtede mig på en underlig måde, idet han stil-færdig sagde:

»Det er en stor beslutning at tage, min dreng, har du gjort dig nogen tanke om pengene, *vi* kan jo desværre ikke hjælpe dig.«

Han sagde det i et tonefald, som ville han bede om forladelse for sin fattigdom:

»Der er jo også det, om du har evner til at tage en sådan eksamen, vi har jo ikke kunnet give dig nogen særlig form for skolegang, som så mange forældre har kunnet ... med realeksamen og den slags ...«

»Jeg har tænkt på at cykle ud til tre af de mennesker, jeg har tjent hos og bede dem være kautionister for et lån i banken, og hvis det lykkes, vil I så have noget imod, at jeg indmelder mig på Nørre Nissum seminarium?«

Min mor omfavnede mig, og far fremstammede:

»Vi ønsker det bedste for dig, min dreng, og med Guds hjælp kan det måske lykkes.«

Det blev den mærkeligste jul, jeg endnu havde oplevet.

En dag i det nye år cyklede jeg til Lemvig, satte min cykel på den samme plads ved kirken, hvor jeg gennem fire år havde stået lørdag efter lørdag og solgt i tusindvis af grøntsager, masser af juletræer, blomster og kranse. Usikker og beklemmt om hjertet gik jeg ind i Lemvig Bank og bad om en samtale med direktøren, der hilste venligt på mig og bad mig sidde ned. Jeg fremførte mit ærinde og fremtog et stykke papir med navne på de tre gårdmænd, der havde indvilget i at kautionere for et banklån på indtil 7000 kroner.

Med et løfte fra direktøren om et banklån på 7000 kroner fandt jeg min cykel og satte kurs mod Nørre Nissum, hvor forstander *P. C. Gjelstrup* tog venligt imod mig, men dog gjorde det klart for mig, at forberedelsesklassen allerede havde op imod 60 indmeldelser, deraf størsteparten folk med realeksamen, ja endda nogle med studentereksamen, og at der kun kunne optages 32 elever i den kommende 1. klasse, hvorfor konkurrencen måtte forudses som hård, især hvor talen var om folk, der kom lige »fra ploven«.

Med et varmt håndtryk og alle gode ønsker tog forstanderen afsked med mig. Jeg var indmeldt i seminariets kommende forberedelsesklasse.

De fire år

En høstdag i august 1923 mødte 64 unge mennesker i Nørre Nissum, alle optaget i seminariets forberedelsesklasse.

Jeg fik anvist et værelse på 2×3 meter i en af elevbygningerne, hvor der lige akkurat var plads nok til en divan eller seng, et bord, en stol og en lille reol samt en kulsmand.

Havde jeg dengang anet, hvilket psykisk pres jeg skulle udsættes for i timerne ved at erfare kammeraternes overlegenhed i viden og kunnen i kraft af tidligere eksamen, eller hvor mange nattetimer jeg skulle tilbringe med løsning af opgaver i regning og matematik, mens kammeraterne nød deres nattesøvn, ja, så havde jeg da vist opgivet på forhånd.

For at sige det ærligt: Det blev 10 måneder i et umenneskeligt slid.

*

Aldrig skal jeg glemme den halve time, det tog forstanderen at holde sin afslutningstale for os. Sekunderne blev til minutter, til et kvarter, til ...

Endelig stod han med et stykke papir i hånden og begyndte oplæsningen af navnene på de elever, der var optaget i seminariets kommende 1. klasse ... 32 af 64 navne – i brøkdele af sekunder følte jeg det, som om der lige foran mig lå en afgrund, der truede med at opsluge mig, min gæld til banken, hvoraf jeg allerede havde hævet over 1500 kroner, som jeg ingen som helst mulighed ville have for nogensinde at tilbagebetale, hvis ikke ... Mine kautionister – hvilken ulykke, hvilken skam og elendighed, hvis ...

Forstanderen fortsatte sin oplæsning af navne Jeg talte på fingrene ... 17 – 18 – 19 – 20 – 21 – 22 ... Jeg fornåm sveden på min pande, følte hænderne kolde og varme på samme tid ... 23

– Gunnar Madsen ... Det sortnede for mine øjne et øjeblik, men pludselig følte jeg en uendelig stor glæde, en vidunderlig lykke, tænkte ikke på alle de kammerater, der om et øjeblik måtte forlade rummet, bitre i sindet, skuffede dybt ind i sjælen.

Ja der *gives* stunder i ens liv, hvor der kan opstå situationer, som – uden at man selv har villet det eller ønsket det – fylder ens sind med en mærkelig form for egoisme, så man kun har tanker for det, der tjener ens egne ønsker og mål ...

Da vi hin sommeraften, vi, der var blevet optaget i seminariets 1. klasse, fejrede begivenheden bl.a. ved i samlet flok at trave ned gennem dalslugterne fra Byskov bakke til fjorden, hvor sommeraftenens stilhed afløstes af en flok unges latter og sang i overstadig glæde, forstummede sangen pludselig, – – for et stykke borte stod en ung mand et øjeblik og lod øjnene følge de blånende bølger forude, indtil han langsomt satte kurs op gennem dalslugten – en af de 32 kammerater, der aldrig nåede det ophøjede mål at komme til at stå over for en klasse børn i en skolestue ...

Foran mig lå tre arbejdsår, der blev præget af en rolig arbejdsrytme, uden psykisk pres og med en særlig glæde over at være på vej mod et mål, der mere og mere fyldte mit sind med forventningens glæde.

Afsked med seminariet

Den 21. juli 1927 kørte jeg på cykel ad den stenede landevej, der fører fra seminariebyen i Nørre Nissum til landevejen Lemvig-Struer.

I bagagebæreren havde jeg en ren skjorte, et par flipper og andet pilleri, på ryggen en violinkasse i brunt voksdugomslag, der gemte mit kostbare spilleværk: en gammel, lidt ormstukken violin, købt på auktion for et såre beskedent beløb, men alligevel af fornem kvalitet.

Jeg trådte frisk til i pedalerne, men der, hvor seminarievejen støder til landevejen, standsede jeg op en stund.

Cyklen blev lagt i grøften, violinkassen forsigtigt ved siden af. Jeg måtte endnu engang kaste blikket tilbage, nedover til den gamle skole.

Uvilkårligt følte jeg med hånden i inderlommen. Jo, den gule konvolut lå der, det kostbare dokument med seminariets stempel og laksegl, med underskrifter af censorernes formand og seminarieforstanderen. Dette mærkelig dokument, der i en række karakterer og tal skulle kunne overbevise skolekommissioner og sogneråd om ens duelighed i undervisningens vanskelige kunst.

Midt i det frugtbare landskab, omgivet af bølgende kornmarker, der allerede gulnedes så småt i sommervinden, lå seminariebyen, stedet, hvor jeg havde tilbragt fire lykkelige ungdomsår. Og nu var de gået, nej *ilet* var de. Drøjt havde det været, ikke mindst det første år, hvor man til optagelsesprøven skulle konkurrere med kammerater, der aldrig havde bestilt andet end gå i skole, som allerede ved starten syntes at have slugt alverdens visdom ...

Jo, jeg havde taget officielt afsked med kammeraterne, med lærerne, forstanderen og med skolen som sådan. Men det at stå

her oppe på bakketoppen, hvor øjet fangede de store, dybe dalslugter ned mod Nissum fjord og ligesom for sidste gang i tankerne genopleve de hundrede af traveture, man havde gjort de lyse sommeraftener, når man med god samvittighed havde lagt bøgerne til side og med ungdommens åbne sind ligesom favnede alverdens skønhed, det var næsten som at leve hele seminarietiden om igen.

Og heroppe på det øverste af bakketoppen lå den gamle sognekirke i ensom majestæt med nogle få lave huse, der næsten syntes at krybe hen ad kirkegårdsdiget, så små og uanseelige syntes de i forholdet til den store kæmpe. Det var dengang, da dansk ungdom – ikke alene seminarieungdommen – fornam søndagens gudstjeneste som et naturligt behov.

Op imod 150-200 seminarie-elever, højskole-elever og karle og piger fra sognet fyldte kirken og skabte en egen atmosfære af glæde og fest i det store kirkerum.

En stærk følelse af afsked fyldte mit sind. I fulde fire år havde man gået på denne skole, modtaget og atter modtaget, som var det den selvfølgeligste ting af verden. Ens lille båd var blevet nogenlunde fuldt lastet. Ankeret var taget ind, trosserne var løsnet, man var faktisk så småt på vej ud af havnen.

Blikket fulgte uvilkårligt en skude dernede på fjorden. Med spændte sejl, der lyste hvidt mod den sommerblå himmel, stævnedes den udad for at losse i fremmede havne ...

Ferievikar på statsungdomshjemmet Bøgildgård

Jo nærmere afslutningen på seminariet kom, jo stærkere presede bekymringen om at få et arbejde på. Nu gjaldt det først og fremmest om at komme ud og tjene penge, for én ting er det at stifte gæld, noget andet at få renterne betalt og helst også lidt afdrag. Dette havde banken i et venligt brev ladet mig forstå.

Ligesom den store krise inden for landbruget var i anmarch i slutningen af tyverne, og arbejdsløsheden så småt viste sit hæslige ansigt, sådan var usikkerheden inden for lærerstanden, når talen var om vikararbejde for slet ikke at tale om at få faste lærerstillinger.

Jeg besluttede mig derfor til skriftligt at henvende mig til nogle af børneforsorgens mange institutioner og tilbyde mig.

Til mit store held modtog jeg allerede et par måneder før eksamen brev fra forstander *Peder Olsen*, statsungdomshjemmet Bøgildgård ved Kjellerup, med tilbud om at overtage al ferieafløsning for de ansatte på hjemmet.

Dette brev var nok stærkt medvirkende til, at jeg i eksamensdagene satte mig ved »det grønne bord« med en mærkelig ro i sindet.

*

Den 21. juli om aftenen blev jeg af forstander P. Olsen under aftensangen præsenteret for 60-70 unge mennesker i alderen 14-18 år. Det skulle fra nu af og sommeren igennem være mit job at afløse de forskellige lærere og medarbejdere, efterhånden som de tog på ferie. Det vil sige: overtage et arbejdshold på 15-20 store drenge i roerne, afløse i gartneriet, i landbruget og

på alle andre arbejdspladser, spille fodbold om aftenen, trække i spejderblusen og starte et eller andet sted ud i landet med en flok friske gutter, der så sandelig ikke gik af vejen for en tårn i regn og modvind, hvad spejderlokalet derhjemme bar vidnesbyrd om, spækket som væggene var med sølvplader, præmier og rævchaler.

Hver lørdag eftermiddag drog flokken af sted med orkestret i spidsen gennem Kjellerup til sommerhytten ved Hinge sø, hvor flokken hentede sundhed, styrke og tro for de kommende seks hverdage.

Hvordan klarer en nybagt seminarist sig under sådanne forhold? Kan den viden om pædagogik og psykologi, han erhvervede sig på seminariet, hjælpe ham over de vanskeligheder, som enhver ung lærer uvægerlig vil møde, hvadenten det drejer sig om børneforsorgsarbejdet, eller han stilles over for en klasse småbørn i en landsbyskole?

Svaret må i høj grad blive betinget.

Når unge mennesker begynder studierne på et seminarium, fordi de mener, de har lyst til at blive lærere, så bør de betænke, at alt er ikke gjort med at tage en lærereksamen.

Den første og i grunden den allervigtigste forudsætning er nok, om man kan lide børn, pæne og dannede børn, forsagte og derfor undseelige, de fredelige såvel som de vittige, måske lidt rapmudedede, de svagtbegavede såvel som de lyseste hoveder.

Kan man ikke i hver eneste af dem skimte *mennesket*, det forunderlige, det til tider næsten uforklarlige: mulighedernes mulighed, ja, så må man hellere se sig om efter en anden levevej, for så bliver man alligevel ikke lærer i egentligste forstand.

Det var her, på Bøgildgård, jeg gang på gang blev vidne til, at en 16-17 års dreng kom og stak sin arm ind under en kæmpestor og stærk forstanders arm og i fortrolighed betroede ham sine små sorger og vanskeligheder.

Det var her, jeg i løbet af nogle få sommermåneder lærte mere pædagogik, end læreøgerne nogensinde havde kunnet give mig, praktisk, håndgribelig og såre anvendelig pædagogik.

Det gik op for mig, når jeg stod med en roehakke mellem
20-25 store drenge ude i en roemark – ene med problemerne.
Jeg lærte og lærte og skulle vedblive at lære.

Forstander Peder Olsen

død 29. september 1953

Fra hundreder af hjem rundt omkring i vort land, fra hundreder af unge i by og på land og fra de mange børneværn gik tankerne i disse dage for 25 år siden til statsungdomshjemmet Bøgildgård

ved Kjellerup, mens sindene fyldtes med vemod og tak – med vemod, fordi dansk børneforsorg havde mistet en af sine største og bedste mænd, – med tak, fordi forstander Olsen, rigt udstyret, som han var, med evner og vilje, tillige ejede et hjerte, der var så stort, slog så varmt, at det favnede den store flok af drenge, der gennem 33 års forstandergerning på Bøgildgård blev ham betroet – drenge fra ituslåede hjem, hvis sind efterhånden var blevet én eneste knude af mistro, tvivl og trods – drenge, som forældrene, skolen, tilsynsværgeren og principalen forlængst havde afskrevet – drenge, som aldrig havde oplevet at kunne se ind i en fars og mors øjne og føle tryghed derved – drenge, født under så hård en skæbne, at deres liv – fra den spæde begyndelse – blev én eneste vandring fra spædbørnshjem til børnehjem, til skolehjem eller lærlingehjem for til sidst at havne på et af vore ungdomshjem – store rapmuede måske frække københavnerdrenge, små forsagte fyre, anbragt af en kommunes børneværn, men fælles for dem alle: drenge, der først og fremmest trængte til at møde et menneske, et mandfolk, der troede på dem, regnede med dem og aldrig – trods nederlag og skuffelser, trods konflikter og rømninger – mistede sin tro på disse drenge.

Sat på en af pædagogikkens alleryderste forposter stod forstander Peder Olsen midt i flokken af 60-70 drenge som den store autoritet, den stærke personlighed, som enhver dreng før eller senere måtte komme til at se op til, fatte tillid til og beundre, og som de nødigt af alle ville skuffe.

Derfor kunne en ung mand skrive således til sin forstander:

Kære forstander Olsen

En gang imellem vil jeg tro, De har savnet et brev fra mig. Det er ikke af uvilje, jeg ikke har skrevet; men De kender mig så godt, at De ved, jeg ikke den ene dag kan skrive for måske den næste dag at bringe Dem skuffelse. Mange gange har minderne fra de lykkelige dage på Bøgildgård trådt frem for mig i med- og modgangens dage. Årene har været rige på begge dele. Vi har

alle ét og andet, vi skal igennem. Så gælder det, om vi er gjort af det rigtige stof og kan holde hovedet oven vande.

Jeg fik en udmærket start på Bøgildgård, vel ikke mange får den bedre. Jeg er Dem meget taknemlig for, hvad jeg lærte hos Dem, for det var det, jeg levede på, da alt andet var slået i stykker for mig ...

*

Tusinder af breve, glade breve og triste breve fandt gennem 33 år vej til Bøgildgård – breve, der har varmet og glædet en forstanders sind og hjerte. Det var som at sidde hyggeligt og fortroligt og »snakke« med de kære drenge. Tusinder af minder kom op i sindet – minder om gode og trofaste drenge, der aldrig blev noget problem, men også drenge, hvis sind var iturevet, hvis begreber om fars og mors fundamentale stilling i hjemmets verden var blevet en illusion, et væv af tomhed og løgn – drenge, hvis tillid til og tro på voksne mennesker i den grad var nedbrudt, at det tog måneder, ja år, før det lykkedes at skabe blot nogenlunde balance mellem tvivl og tro i deres sind.

Han kendte dem igen, drengene, så dem lyslevende for sig, fulgte dem i deres kamp og strid for at vinde frem – der var krummer i mange af dem. Ikke så få var alligevel gjort af det rigtige stof – lykkeligt – trods alt – at stå i en sådan gerning ...

År efter år stævnedes børneværnsfolk fra hele landet mod Nyborg Strand for i et fleredages møde at drøfte børneforsorgens mange og indviklede problemer.

Vi husker den stilhed, der uvilkårligt skabtes, når forstander Peder Olsen stod på talerstolen. Vi ser for os – og vil stadig bevare mindet – den stoute skikkelse, den ro og sikkerhed, hvormed han førte ordet, ikke skrivebordsteorier, formet og til-lært i et hyggeligt kontor i et statsungdomshjem, men modtaget og tilegnet gennem et langt liv sammen med en flok drenge, der aldrig skulle opleve at komme til ulejlighed hos deres forstan-

der. Derfor satte børneværnsforeninger og kommunale udvalg statsungdomshjemmet Bøgildgård som mål for talrige institutionsbesøg, derfor kunne man altid hos forstander Olsen og hans dygtige og elskelige frue finde det gode hjertelag, den venlige modtagelse, de åbne døre i dobbelt forstand.

Når det lykkedes forstander Olsen at blive formidleren mellem de mange hjem og deres unge, mellem børneværnene og de ganske unge og blive det på en sådan måde, at der opstod en næsten ubegrænset tillid til denne mand, skyldtes det først og fremmest en klippefast og ubrydelig redelighed, der forlenede ham med en autoritet og myndighed, som måtte anerkendes og respekteres.

Dernæst evnede han at skabe et hjem, der favnede så vidt, at de unge efter endt ophold kunne forlade Bøgildgård som fuldt uddannede faglærte unge med bevis for bestået svendep prøve. Talrige dygtige håndværkere, gartnere, smede, snedkere, mekanikere eller landbrugsuddannede sidder i dag som selvstændige mestre og næringsdrivende eller landmænd, takket være den stab af dygtige medarbejdere, som det lykkedes forstander Olsen at knytte til Bøgildgård.

Et kæmpemæssigt arbejde blev lagt hen til forstander Peder Olsen, leder og organisator, som han var. Intet under, at man gjorde brug af hans rige evner inden for børneforsorgens vidt-forgrenede arbejde. Men først og fremmest var han forstander, måtte besøge de mange små hjem i en eller anden baggårdslejlighed, når hans vej faldt forbi. Først og fremmest måtte de mange elevbreve besvares, ikke klapres ned på en maskine af en kontormand og underskrevet i hast af forstanderen, men skrevet i hånden personligt, så det varmede og glædede.

Derfor sad denne mand ofte til langt ud på natten og »snakkede« med sine gamle drenge, derfor kunne han aldrig slippe dem, derfor blev han forstander i egentligste forstand. Derfor var der styrke i hans ord, når han talte til os ved de store børnesagsmøder, derfor var der klarsyn og retsyn i hans bedømmelse af et eller andet problem, som var sat under debat.

Derfor kunne han ved et møde, hvor talen drejede sig om hjemmene, der svigtede de unge, udtale:

»Man er så tilbøjelig til at sige, at hjemmene har svigtet de unge, og det *har* hjemmene desværre i alt for høj grad mange steder, men hvis man ensidigt fremhæver denne sandhed, gør man sig skyldig i en grov og skæbnesvanger usandhed. Man må gøre sig klart, at hvor der er tale om en dårlig og afsporet ungdom, er der også tale om en ungdom, der har svigtet. Man gør ikke ungdommen en tjeneste ved at sige kort og godt, at det er hjemmene, der er skyld i dens dårskaber, for derved eliminerer man ungdommens ansvar, og det er den dårligt tjent med. Tager vi ansvaret fra de unge, får vi med usvigelig sikkerhed en asocial ungdom, der vil være uskikket til som lovlydige borgere at gå ind i et samfund ...«

Sådan talte han, forstanderen, så ordene blev siddende og aldrig glemtes, og som ordene var, sådan var livet, han levede.

Intet under da, at forstander Peder Olsen blev en ung lærers store forbillede og ideal – for altid!

En afstikker fra Jylland til Fyn

Det vil måske undre nogen, at jeg ikke fortsatte inden for børneforsorgen. Det gjorde jeg sådan set også, idet jeg søgte og fik en lærerstilling på et ungdomshjem på Fyn, et hjem for 27 adfærdsvanskelige unge.

Det var ikke forholdet til disse unge, men helt andre forhold, der skuffede mig og gjorde, at jeg søgte ind i folkeskolen. Nu skal det understreges, at jeg gang på gang i de 7 måneder uvilkårligt sammenlignede forholdene på Bøgildgård og hjemmet her, vel nok noget uretfærdigt, fordi disse to hjems forudsætninger for et godt forhold til eleverne ikke tålte nogen sammenligning. Det er ikke ualmindeligt, at unge lærere begynder deres pædagogiske løbebane på et børnehjem eller i andre institutioner, der er underkastet den offentlige børneforsorg, og det kan vist siges med rette, at et par år i børneforsorgens arbejde vil være en glimrende forskole for en ung lærer både pædagogisk, men især rent menneskeligt.

Sådan mindes jeg en gymnastiktime med en flok unge mennesker mellem 14-18 år en kold vintermorgen fra 7-8 i en iskold gymnastiksal med tilfrosne ruder.

Det var min første gymnastiktime med disse unge.

I ritualet hed det, at man mødte i gymnastikdragt.

Nu er der måske ikke noget at sige til, at det føltes som en fæl overgang at skulle ombytte den varme seng med en tur i gymnastiksalen, hvor termometret viste ikke så få kuldegrader. Når der så oven i købet forlangtes, at man skulle møde i badebukser og med nøgen overkrop, ja, så forstår man – med lidt god vilje – at 25 unge mennesker kunne finde på lidt mukkeri hist og her, specielt da her var en god lejlighed til at føle den unge spirrevip af en grøn seminarist lidt på tænderne.

Nå, langt om længe fik jeg flokken dirigeret ind i salen. Jeg kunne ikke undgå at mærke, at der var optræk til noget, der i

grunden smagte lidt af mytteri, det ligesom lå i den kolde luft, det hørtes i den utilfredse mumlen, der efterhånden gik over i tilkendegivelser især fra de største af drengene.

Men der var ikke andet at gøre end at få gang i sagerne. I min ungdommelige lærerhjerne opstod den tanke, at selvfølgelig ville flokken respektere en klar og skarpt udtalt kommando, selvfølgelig.

Bevares! Jeg blev den vintermorgen i en kold og afsidesliggende gymnastiksal på et ungdomshjem ovre på Fyn belært om noget ganske andet.

Jeg fik denne morgen min første egentlige lektion i praktisk pædagogik, en lektion, som seminariets lærebøger i pædagogik aldrig ville kunne give sine elever.

Jeg oplevede, at 25 unge mennesker med korslagte arme så komplet saboterede min ellers fuldt korrekte kommando, medens 25 par drengeøjne lynede mig i møde og fortalte en hel del om had og vrede, måske det, som kunne blive meget værre.

Jeg skal ærligt indrømme, at min første tanke gjaldt forstanderen, der formodentlig endnu sov de retfærdiges søvn, men tanken forlod mig lige så hurtigt.

Jeg forstod, at dette måtte og skulle være *min* kamp, min og ingen andres, hvis jeg senere ville gøre mig håb om et blot nogenlunde forhold til disse drenge.

Men jeg fornam inderst inde et noget uroligt hjerteslag.

Om jeg var bange?

Ja, vist noget i den retning, men ingen skulle se det på mig og allermindst drengene.

Jeg lagde roligt armene over kors ligesom drengene, og uden et ord stod jeg og gav mig god tid til at betragte dem nærmere. Sådan stod vi og frøs med anstand et kvarters tid.

Jeg forstod, at det for drengene var en helt ny og uventet situation, et udfald, de slet ikke havde regnet med. Ja, jeg syntes at kunne spore en vis skuffelse hos adskillige.

Da den første halve time var gået, stak nogle af de største hovederne sammen og hviskede, lidt efter stod de foran mig.

»Hvad nu – sladrer De til forstanderen om dette her?«

Jeg så påtaget overlegent på flokken.

»Kender overhovedet ikke det ord, det findes ikke i min ord-bog.«

Et sekund stod de og vurderede mig kritisk, så kom dét, der løste knuden, dét, der med et slag skabte forbindelse mellem os: »Vil De give hånd på det?«

Han vidste ikke selv, den store, stærke københavnerdreng, hvilken umådelig stor tjeneste, han gjorde mig i dette øjeblik, da han rakte mig sin snavsede drengenæve.

Jeg greb den.

»Selvfølgelig, Stoffer! Men, hvad er den af, du er jo kold som is.«

»Ja, det er vel nok møjkoldt,« mumlede han.

I den store stilhed, der nu fulgte, greb jeg chancen.

»Mine herrer! Stoffer har ret. Det er rigtig møjkoldt. Skal vi se at få lidt varme i kroppen? Vi når det let på et kvarter ...«

Jeg glemmer aldrig den følelse af taknemlighed, der fyldte mig, da en flok svedige, varme drenge stormede ud for at klæde om. De gav mig denne morgen, disse drenge, en lektion i praktisk pædagogik, som blev indledningen til syv måneders lykkeligt og lærerigt samvær.

Kammeratskab mellem drenge

Det var på det fynske ungdomshjem, jeg oplevede, hvad et virkeligt kammeratskab mellem drenge kan tåle – og bære.

Det kunne ske, at jeg om søndagen fik lov af forstanderen at tage flokken med ud på en lang tur i omegnen.

En sådan tur var af eleverne meget eftertragtet, fordi de så fik søndagstøjet på og ligesom for en stund fik lov at løsne de snærende bånd, som i hvert fald dette hjemms ledelse fandt var nødvendige.

Desværre var det ikke så sjældent, at eleverne forsøgte at stikke af, når lejlighed gaves, selv om den derved opnåede frihed aldrig blev af ret mange dages varighed.

Det var derfor med nogen ængstelse netop på dette punkt, jeg den første søndag startede med en flok på 26 unge mennesker.

Nå, vi nåede en stor skov, og som gammel spejder var det en smal sag for mig at sætte en spændende leg i gang.

Drengene blev delt i to hold.

Den hvide hær fik til opgave at bringe en skat, en såre kostbar guldbarre, til min borg. Men dette betød, at hæren skulle passere »Rødhudernes land«, hvor hver kvadratmeter jord bevogtedes af »Sorte Ørn« og hans listige skalpejægere. Den hvide hær forberedte sin farefulde ekspedition, mens rødhudernes vilde råb og krigshyl gav genlyd mellem skovens stammer.

Det skal ikke nægtes, at mit højeste ønske, da jeg stod alene ved min »borg«, var, at jeg snart igen, måtte se hele flokken samlet igen.

Det viste sig, at min ængstelse havde været ubegrundet.

To timer senere var jeg på vej mod ungdomshjemmet med en oprømt og strålende glad flok, der for resten heller aldrig senere på lignende ture gjorde min tillid til skamme.

Samme nat ved to-tiden firede tre af de samme drenge sig ved hjælp af sammenknyttede lagener ned fra sovesalen på 1. sal og flygtede i en endog meget mangelfuld påklædning.

Hvorfor stak de ikke af om eftermiddagen? Bedre chance kunne de ikke få, for da var de jo klædt på som andre pæne mennesker. Alene af den grund ville de have haft en meget større mulighed for at kunne begå sig et stykke tid.

Forklaringen var ligetil: Kammeratskab.

Man ville ikke ødelægge disse søndagsture for kammeraterne, så hellere ...

1. Rødekro Trop

I Rødekro ved Åbenrå søgte man en vikar. Skolen havde 350 elever i den danske afdeling og 70 i den tyske.

Skolens inspektør spurgte mig: Kan De undervise i sang, gymnastik og religion? Jeg nikkede glad bekræftende og var antaget.

Det blev indledningen til et par gode år, hvor arbejdet i skolen og ledelsen af 1. Rødekro Trop under Det danske Spejderkorps optog mig så stærkt, at jeg knap nok havde tid til den lange rejse til Nykøbing på Mors, hvor mine drømmes *Ketty* sad og redigerede avisen, mens hendes chef, redaktøren, passede sit arbejde i folkettinget.

Ketty

Sønderjyder er et folkefærd for sig – lune, hyggelige, sangglade og uden så meget som en anelse af underfundighed, og som de voksne, sådan var også børnene. Nu skal det indrømmes, at de ca. 50 drenge, som jeg havde i troppen, gjorde, at mine to sønderjyllands-år kom til at stå i en særlig glans i min erindring.

Skolen havde netop givet sommerferie, og samtlige syv patruljer var samlet i tropslokalet, for der var meget at drøfte.

Først og fremmest lå kongeskibet Dannebrog i Åbenrå havn, hvorfra kongeparret i bil besøgte de forskellige byer i hele landsdelen.

I avisen kunne man læse om planen for kongeparrets besøg fra dag til dag, også, at turen ville gå gennem Rødekro på vejen til Åbenrå, og man *havde* jo ikke tidligere oplevet et besøg af kongeparret i Rødekro.

Nu var troppen samlet og drøftede, hvad der skulle gøres for at gøre et kongebesøg så festligt som muligt. For at bilkortegen ville gøre holdt, ja, dét var da givet.

Næste morgen var der travlhed i byen. En flot æresport – pyntet med bøgeløv, flag og blomster – blev rejst midt i byens hovedgade: **VI BYDER KONGEPARRET VELKOMMEN TIL VOR BY.**

Ved to-tiden var byen som forvandlet. Flagene vajede fra hver flagstang, og i gaderne stod folk i tætte klynger, ventende på kongebilen.

Foran æresporten stod spejderne opstillet.

Den mindste af alle spejderne, en lille fyr på seks år, der jo slet ikke var gammel nok til at være spejder, men som havde plaget sin storebror så længe for at komme med i troppen, at jeg havde indvilget deri, stod og knugede en buket liljekonvaller i hånden, dronning Alexandrines yndlingsblomster. Han havde fået det vigtige hverv at overrække dronningen blomsterne.

Ganske langsomt nærmede bilerne sig. Først en vogn med officerer, dernæst en stor, åben vogn med kongeparret – og med kongen selv ved rattet.

Med øjnene stift fæstede på kongeparret stod hver eneste spejder i stram honnørstilling, mens den lille fyr med liljekonvallerne løb hen til vognen.

Kongen smilede venligt, da han så den lilles mislykkede forsøg på at nå op, og inden jeg nåede derhen, trådte kongen til og løftede drengen op.

Smilende tog dronningen imod blomsterne, idet hun sagde:

»Rigtig mange tak! Hvor er de fine. Hvad hedder du, min lille ven?«

»Jeg hedder Villy,« svarede drengen, idet han på spejdervis førte hånden med tre opstrakte fingre til hatteskynge, hvorefter han kravlede ned og fandt sin plads hos sine kammerater.

Sognerådsformanden trådte frem og udtalte:

»Deres Majestæter, kongen og dronningen! Det er en stor glæde for os, at kongeparret i dag har gjort holdt i vor lille by. Vi hilser Deres Majestæter velkommen og ønsker Guds velsignelse over vort kongehus. Kongeparret længe leve!«

Og så kom det store øjeblik, da kongen trykkede hver enkelt spejder i hånden.

Det blev en oplevelse, som mine drenge nok sent ville glemme.

Hele den sønderjyske spejderdivision skulle om aftenen samles i Åbenrå for at give kongeparret en storstilet modtagelse.

*

FOLKEHJEM! Danskhedens højborg i Åbenrå, stedet for de store, nationale møder og sammenkomster, men også stedet, hvor spejderne plejede at samles ved de mange store spejderfester, der afholdtes hvert år i Åbenrå.

Op imod tusinde var samlet på Folkehjem, da Rødekro-troppen om aftenen mødte og modtog sine instrukser.

Klokken halvti lød kolonnechefens fløjte. I løbet af utrolig kort tid stod hver trop samlet for sig.

Tropsførerne, tropsassistenterne og patruljeførerne ordnede hver sin flok. Faklerne blev uddelt og tændt. Det store orkester tog opstilling.

En skarp fløjtelyd, orkesteret intonerede Åbenrå-spejdernes festmarch, og som en ildslange bugtede den uhyre kæde af gulblusede drenge sig ud fra den store, åbne plads foran Folkehjem gennem gaderne ned mod havnen, et fantastisk og smukt syn i den stille, skumringsfyldte sommeraften.

Den store havneplads var et bølgende hav af mennesker, men politiet havde sørget for passende afspærring foran »Dannebrog«, så der var så megen plads, at spejderne lige netop kunne bane sig vej. Da opstillingen var tilendebragt og fanen ført til højre fløj, kom det store øjeblik, da kongen, fulgt af sin adjutant, trådte frem på landgangsbroen, hilst med leveråb af den tusindtallige menneskemængde.

Da trådte kolonnechefen frem og udtalte:

»Deres Majestæt! En skare af dansk ungdom står her for at hilse og hylde landets konge. Vi beder Deres Majestæt opfatte de hundreder af fakler som et symbol på den ild, der brænder i vort sind, og som er tændt af kærlighed til og trofasthed mod vor Gud, vor konge og vort fædreland.«

Nu rungede og bruste leveråbene op mod Kongen, musikken spillede og tusinder af stemmer sang: Kong Kristian stod ved højen mast.

Da de sidste toner døde hen, talte kongen til den store menneskemængde, men vistnok især til drengene.

I skæret fra de mange fakler kunne kongen ikke skjule, hvad der rørte sig i hans sind.

Netop dette øjeblik stod senere prentet i drengenes tanker og blev for mange af dem en fornyelse af det spejderløfte, der var langt større og vigtigere og indeholdt flere pligter, større ansvar, end man i grunden tænkte over, da man en søndag foran troppepen aflagde spejderløftet til sin fører.

Én gang spejder – altid spejder

To år går hurtigt, især når man oplever hver skoledag som en spændende ny opgave, og når hver week-end står i spejderarbejdets tegn.

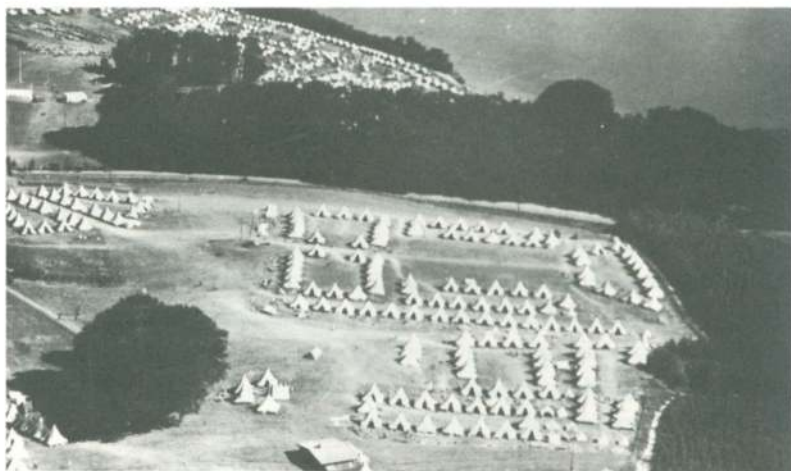
Den 1. maj 1930 steg jeg i toget på Rødekro station. Jeg var på vej nordpå.

Jeg havde søgt et førstelærerembede med kirkesang i Lyngby ved Brabrand.

På perronen stod mine drenge for at tage afsked med deres tropsfører. Aldrig skal jeg glemme denne afskedsstund.

For mig var det rejsen ind i noget nyt og helt ukendt, nye hjem, nye børn. For at uddanne mig videre i skolens tjeneste forlod jeg min første lærerstilling i folkeskolen; men jeg gjorde det med en stærk fornemmelse af, at jeg aldrig ville kunne glemme skolen i det sønderjydske og især dens drenge.

Uden at de selv anede det, bestyrkede de min tro på, at det kan være skønt at have med børn og unge at gøre.

Fra en sommerlejr

En tidlig sommermorgen ved tre-tiden startede to spejdere fra Rødekro på cykel nordpå. Målet var sognekirken i Nykøbing.

Midt under præstens vielsestale listede to spejdere ind og satte sig nederst i kirken.

Omtrent 200 km havde de tilbagelagt for at glæde Ketty og mig på vor bryllupsdag.

Jeg tør antyde, at de kom til at indtage hæderspladsen blandt vore gæster ved festbordet.

Tidligt om aftenen gik de til ro i deres telt nede ved stranden. Da jeg næste morgen cyklede ned for at hente dem til morgenkaffe, var de forlængst startet sydpå – nye 200 km ...

Tropsføreren

Fire år i Lyngby

Det er blevet mig forundt aldrig at opleve en ledig dag.

Lyngby sogn havde 300 indbyggere og 45 børn i skolen.

Her skulle vi – min kone og jeg – sammen opleve vort første fælles hjem. Samtidig skulle vi prøve at leve os ind i et lille, intimt sognefællesskab, hvor alle kendte alle, og hvor skolen gav vor hverdag sin egentlige mening.

Det var her, jeg oplevede, at en lille fyr midt i timen rejste sig og løb hen til vinduet, idet han udbød:

»Dér kører morbror Jens med et læs møj!«

Det var også her, man kunne samle en lille flok karle og piger en sommeraften på en meget lille boldplads for at spille kurvebold.

Unægtelig en forandring fra forholdene i Sønderjylland. Men fire lykkelige år oplevede vi i Lyngby.

Mange venskaber blev knyttet, og selv nu et halvt hundrede år senere kommer vi jævnligt til Lyngby.

Skolen er forlængst nedlagt som skole, det kunne ikke være anderledes; men minderne lever stadig i vort sind.

Det var også i Lyngby, at en lille rutebil en tidlig sommeraften stoppede op med skolekommissionen og forældrerådet fra Gylling.

Man havde været på tur hele dagen for at besøge forskellige ansøgere til stillingen som førstelærer ved Gylling skole og som kirkesanger ved Gylling kirke, og nu ville man besøge os som de sidste på turen. Min kone måtte i hast ned til købmanden for at låne en sandkage, for vi havde faktisk ikke brød i huset.

Ved samme lejlighed måtte jeg for anden gang til eksamen i sang, idet man gerne ville høre mig synge.

Også denne gang bestod jeg, for næste morgen ringede pastor

Nielsen og lykønskede mig med en enstemmig indstilling til embedet i Gylling. Blandt 44 ansøgere havde man valgt os.

Men svært var det at skulle forlade den lille skole, vort første fælles hjem.

Kirken – dette mærkelige hus

Gylling kirke

Den første søndag i august 1934 blev for mig indledningen til et lykkeligt og indholdsrigt samarbejde med pastor *Jens J. Nielsen* omkring skolen (han var i mange år formand for skolekommissionen), men især i kirken.

Folk i Gylling vil erindre, at jeg – bortset fra de 3-4 sidste år – altid var i kjole og hvidt, når jeg gjorde tjeneste i kirken. I

denne forbindelse kan jeg nævne, at jeg gennem årene har slidt tre kjolesæt.

Det har været mig magtpåliggende at medvirke til, at enhver kirkelig handling i Gylling kirke måtte blive et sandt udtryk for, at vi befandt os i Guds Hus.

Dette mærkelige hus, der gennem 700-800 år har været samlingsstedet for slægtled efter slægtled her i sognet.

Dette mærkelige hus, der – bortset fra enkelte forandringer, nogle tilføjelser, restaureringer – stadig har evnet at kunne samle en menighed, sognets folk, i lyst og nød, i glæde og sorg.

Dette mærkelige hus, der på så mange områder adskiller sig fra husene i vort sogn, men har det tilfælles med et godt hjem, at far og mor, børn, slægt og venner, alle, som befinder sig inden for husets mure, fornemmer en sindets tryghed, også i en tid, hvor så meget nu og da kan give anledning til angst og fortvivelse ...

*

Hvornår var det skønnest at gøre tjeneste i Gylling kirke? Var det første søndag i advent, når det første lys i adventskransen blev tændt for i en begyndende mørketid ligesom at vise hen mod det ordets lys, der i et nyt kirkeår skulle styrke håbet om det, som skulle komme?

Eller var det juleaften, hvor lysene fra juletræet strålede i tindrende barneøjne, hvor unge søgte hjem for at genopleve barndommens jul i barndommens kirke ... hvor vi alle fornemmer den stærke følelse af samhørighed, mens vi lytter til det årtusindgamle juleevangelium, og hvor vi nynner med på vore skønne julesalmer, der ejer den mærkelige egenskab, at de stadig, år efter år, formår at gribe vore sind, varme og berige os på en sælsom, uforklarlig måde?

Eller var det en ganske almindelig søndag, da to unge forældre søgte ind i Guds hus med deres lille barn, livets kostbareste gave til et par mennesker, for selv at modtage – og lade

deres barn modtage – Guds stærke pant på hans almagt, godhed og kærlighed, ikke blot i dåbens hellige stund, men i de dage, der kommer? Måske *var* det en skøn forårsdag med en række stole i kirkens midtergang, der ventede på en flok piger og drenge, årets konfirmandhold?

Lad så være, at de unges tanker denne dag nu og da fandt vej uden for kirkens mure, hjem til gavebordet og festbordet, der ventede på dagens mange gæster.

Alligevel – eller måske netop derfor – blev oplevelsen så meget stærkere under salmesangen og ordet, der blev givet som noget personligt, da man knælede foran alteret.

Dette mærkelige hus, der måske aldrig tog sig skønnere, ud end den dag, da blomster og levende lys i alle stoleraderne, kirkeklokkens kimen og orglets skønne klange tog imod en far, der førte sin datter ind i kirken, for at to unge sammen kunne knæle foran alteret i barndommens kirke og få Guds velsignelse med ind i deres ægteskab, som vi selv oplevede det, da vor søn Per blev gift med sin Lene.

Men billedet af kirken – dette mærkelige hus – ville ikke være fuldt dækkende, om jeg undlod at nævne de dage, da en blomstersmykket kiste er anbragt i kirkens kor, og mennesker finder sammen inden for kirkens mure for at tage afsked med en kær slægtning, en nabo, en ven, måske blot et menneske, man har kendt.

Mon ikke vi hver især i sådanne stunder har fornemmet salmesangens skiften fra sorgens vemodige klange til takkens og håbets stærke toner, fordi der i vor bevidsthed trods død og grav lever et håb om opstandelse og et evigt liv?

*

Jeg er af den – måske noget gammeldags opfattelse – at vi mennesker midt i al vor stræben, det stressede, ræset, de fortvivlede problemer, som – ikke mindst mange af vore unge – går og tumler med, har hårdt brug for de gamle, prøvede begreber:

Tro – Håb og Kærlighed, uden hvilke der næppe findes et virkeligt ståsted for vor sjæl. Så blev da for mig de godt 2000 søndagsgudstjenester og vel ca. det halve antal andre kirkelige handlinger, som jeg er blevet forundt at gøre tjeneste ved i Gylling kirke, en lang række af skønne oplevelser.

Otto Møller – Karen Jeppe

Ofte har gamle venner, jeg har mødt hjemme i Vestjylland, spurgt mig: »Hvor er det nu, du er lærer?

Og når jeg nævner Gylling, klarer det op i hukommelsen, og så lyder det: »Gylling? Det må være Otto Møllers og Karen Jepes Gylling.«

*

Vi har efterhånden vænnet os til, at Gylling kirke og præstegård uløseligt er knyttet til Gylling-præsten *Otto Møllers* navn og virke, og dette er nok både sandt og rigtigt.

Otto Møller blev præstenavnet, prentet i store linier, ja, næsten mejslet ind i datidens stærkt levende kirke debat, ofte æg-

Gylling præstegård. I forgrunden mindestenen for Otto Møller.

gende til modsigelse blandt samtidige teologer, men altid taget imod i tro og tillid af hans menighed i Gylling.

Otto Møller blev i første række præstenavnet udadtil.

Hans efterfølgere i Gylling har med pietet værnet om hans minde, blandt andet ved at indrette en mindestue i præstegårdens sydfløj, hvor besøgende – og dem er der mange af året rundt – kan finde et nænsomt udvalg af Otto Møllers personlige ting, som er skænket Gylling præstegård af enkeltpersoner, der har haft nær tilknytning til Otto Møller.

På en åben plads ved opkørselen til præstegården har menigheden i Gylling rejst mindestenen for Otto Møller – præst i Gylling i 55 år.

Præstetavlen i Gylling kirke

Nederst på tavlen står: EN SAAR – EN ANDEN HØSTER
Det er en fortegnelse over præster i Gylling siden reformati-
onen i 1536. Så mærkeligt det end kan lyde, drejer det sig om
kun 16 præstenavne. Når tallet er så lille, skyldes det nok bl.a.

præsteembedets store jordtilliggende i en meget frugtbar egn.

En kendsgerning er det, at så godt som alle præster i Gylling døde i embedet, nogle endda i en meget høj alder. Otto Møller var således præst i Gylling i 55 år.

*

Mærkeligt er det, at det skulle falde i min lod at gøre tjeneste ved Gylling kirke under – eller sammen med – seks præster, nemlig:

Sognepræst *Jens J. Nielsen*, der døde 1958.

Sognepræst *Ebbe Juul*, der døde 1963.

Sognepræst, dr. theol., provst *Poul E. Nepper-Christensen*, der i 1968 helt ønskede at hellige sig sit undervisningsarbejde på universitetet i Århus (docent og dekan).

Hjælpepræst for provst Nepper-Christensen, seminarielektor, cand. theol. *Grube Overgaard*.

Sognepræst i Hundslund, senere provst, *K. E. Villumsen*, der var præst i Gylling under alle vakancerne.

Og endelig fra 1969 sognepræst *Erling Kristiansen*, tidligere valgmenighedspræst i Nexø.

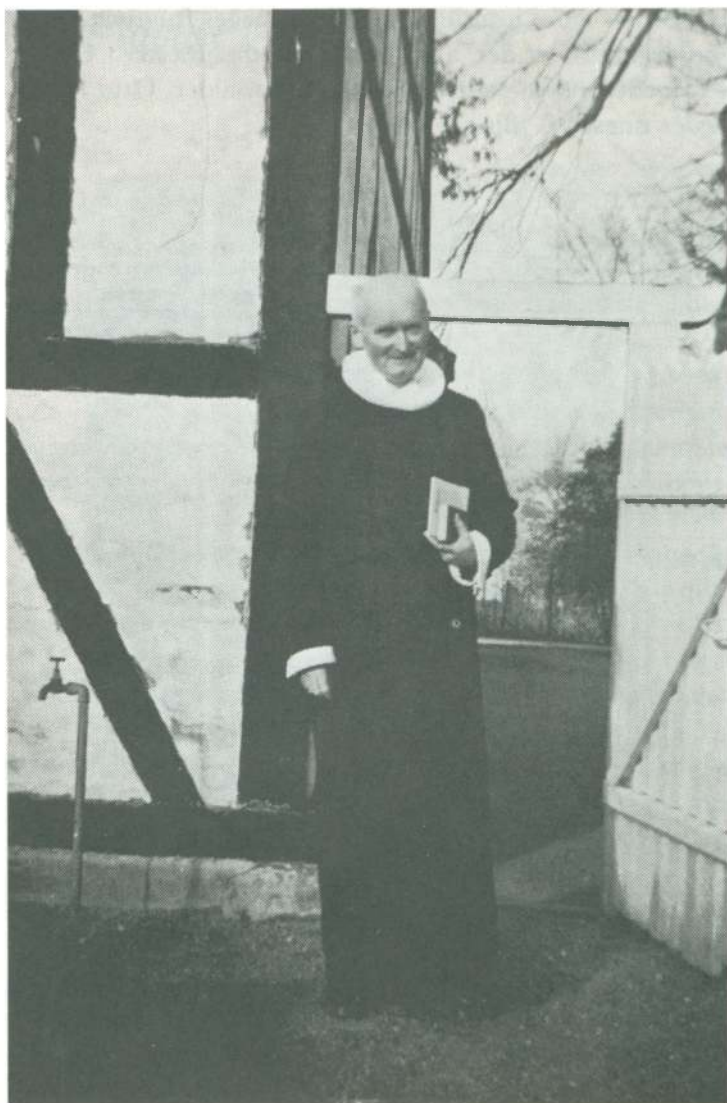
I dyb taknemlighed står disse præstenavne stærkt prentet i den sum af gode minder fra søndage i Gylling kirke, som jeg stedse vil bevare og værne om.

*

Fastelavnssøndag den 10. februar 1929 indsattes pastor Nielsen af provst Christensen Alrø, i sit nye embede ved en smuk højtidelighed i Gylling kirke.

I næsten 30 år blev det pastor Nielsen beskåret at være præst for menigheden i Gylling og ikke blot præst i kirken om søndagen, selv om hans hjerte hang ved den gamle kirke, nej, han blev i sandhed sognets præst og sjælesørger.

I årene 1933-1943 var han tillige sognepræst for Alrø menig-

Pastor Jens J. Nielsen på vej mod kirken

hed, der således i 10 år var anneks til Gylling. Stærke venskabsbånd blev i disse år knyttet mellem øens befolkning og præstefamilien i Gylling.

Det er underligt at sidde og gennemlæse hans omhyggeligt førte dagbøger – 30 i alt – dagbogsoptegnelser, han gjorde for sin egen, men også for sin gernings skyld – og slet ikke med henblik på, at nogen offentlighed skulle komme til kundskab herom.

15000 syge- og husbesøg er indført i hans dagbøger med dato for hvert besøg og med navnene på de hjem og mennesker, han besøgte.

Selv den sidste dag, han levede i Gylling, lørdag den 16. august 1958, nåede han – trods travlhed med rejseforberedelserne – at aflægge to husbesøg i sit sogn.

Det første præsteår i Gylling nåede han at aflægge 286 besøg. I de senere år steg tallet helt op til mellem 700 og 800. Disse tal i en præsts dagbøger siger noget meget væsentligt om det at være præst i et sogn, præst indadtil og medmenneske, derfor blev præsteparret de selvskrevne gæster rundt omkring i hjemmene i glædens så vel som i sorgens stunder; derfor blev han den kærkomne og ventede gæst hos syge, gamle og ensomme; derfor blev han ikke blot præst om søndagen i kirken, men måske mere de seks søgnedage.

Kun sjældent undte han sig en ferie og aldrig en ferie, der strakte sig over mere end én søndag. Han kunne ikke forlige sig med den tanke, at døren til Guds hus skulle være lukket en søndag.

Søndag morgen den 17. august rejste han sammen med sin hustru og datteren Inger i bus til Tyskland, glad i sindet over udsigten til at besøge byer og egne, som præstefamilien i øvrigt havde besøgt tidligere. Lidet anede vi, at kirkeklokken den følgende søndag skulle ringe over vor gode præsts åbne grav. Endnu gemmer jeg en håndskreven rejseliste med angivelse af data for ophold på de forskellige hoteller – »så du til enhver tid kan komme i forbindelse med os, hvis et eller andet herhjemme

skulle gøre det nødvendigt« – sådan kendte vi ham, den omsorgsfulde ven og præst.

En sorgens og vemodens stemning bredte sig over hele sognet, da budskabet fra Rüdeshelm nåede Gylling.

Gennem 30 år fik pastor Jens J. Nielsen lov til at øve sin præstegerning i vort sogn. Han øvede den i dyb ydmyghed og under ansvar over for den Gud i Himlen, i hvis tjeneste han stod. – Derfor pinte det ham, når kirkebesøget i Gylling kirke i en periode eller en enkelt søndag syntes at blive mindre, og derfor øvede han sin stiltfærdige sjælesørgergerning som få præster, rundt omkring i sit sogn hos ensomme, gamle og syge, på De gamles Hjem og på sygehuset, derfor blev søndagens gudstjeneste en særlig højtid for ham og hans menighed, når han fik lov at gøre tjeneste ved døbefont og ved nadverbord, derfor blev han sin kirkes ydmyge tjener. En alvorligt troende præst og sjælesørg, en stor personlighed, et fint menneske gik bort, den mandag i august, da pastor Jens J. Nielsen på et hospital i Rüdeshelm i Tyskland døde fra os. Hans minde vil vi bevare i vore sind med tak for alt, hvad han gav os.

*Karen Jeppe, lærerdatteren fra Gyllingskov.
Armeniernes moder*

På en grøn plads ved åen, lige over for mindestenen for Otto Møller, rejste man mindestenen for *Karen Jeppe*, PIGEN FRA DANMARK – ARMENIERNES MODER. Afsløringen af mindestenen fandt sted den 1. juli 1936.

Den 1. juli 1976, hundredårsdagen for Karen Jeppe's fødsel holdtes i Gylling en mindehøjtidelighed med kransenedlægning ved mindestenen og med en mindegudstjeneste i Gylling kirke med efterfølgende mindesammenkomst i præstegården.

Efter opfordring fra pastor Erling Kristiansen og Gylling menighedsråd indvilgede jeg i fra prædikestolen at holde en prædiken, der i det følgende gengives efter mit manuskript:

Mindestenen for Karen Jeppe

Hun gav alt, hvad hun ejede

Når jeg har valgt lignelsen om Den barmhjertige Samaritan som denne gudstjenestes evangelietekst, har det sin særlige grund.

Jeg formoder, vi alle – gennem det, vi har læst eller har fået fortalt om Karen Jeppe's liv og gerning – er fortrolige med den oplevelse, kirkegængerne i Gylling kirke fik hin 13. søndag efter trinitatis i året 1903, da Karen Jeppe sad hernede på en af bænkeraderne for at lytte – ikke blot til søndagens tekst – en tekst, hun sikkert har fået fortalt af sin far mange gange ude i Gyllingskov skole, men meget mere, fordi hun havde taget beslutningen om at rejse ud til Armenien.

Hvilke tanker har den unge gymnasielærerinde mon i grunden gjort sig om det, hun havde besluttet sig til?

Nu havde hun sagt farvel til sin rektor på Ordrup gymnasium, var søgt hjem til barndomshjemmet og barndommens kirke for at få sin fars ja og Otto Møllers velsignelse.

Disse to ting skulle være hende et pant på, at det, hun i måneder havde følt som et kald, skulle sikre hende, at Gud i Himlen ville være med hende, og dette pant, denne velsignelse måtte hun modtage i barndommens kirke af den præst, der havde døbt og konfirmeret hende.

Vi ved, at Karen Jeppe aftenen i forvejen i en timelang samtale med Otto Møller havde drøftet beslutningen om at rejse ud og påbegynde et hjælpearbejde i et nødlidende folk, og at Otto Møller – af forskellige grunde – stærkt frarådede hende at rejse.

Vi ved også, at morgendagens gudstjeneste formede sig sådan, at den gav Karen Jeppe en stærk fornemmelse af et Ja.

Derfor kunne en glad Karen Jeppe efter gudstjenesten følge sin præst over i præstegården og snakke fortroligt med ham om alt det ukendte, der lå foran: det umenneskelige, hun skulle blive vidne til, den angst og rædsel, der opstår, hvor mennesker,

skabt i Guds billede – forglemmer sig selv og fornægter begreber som godhed, menneskelighed, medlidenhed og barmhjertighed.

Mine tanker går i denne stund tilbage til et vestjysk hedesogn, hvor en far aldrig havde så travlt, at han ikke gav sig tid til hver morgen, før han gik på arbejde, og før flokken skulle af sted til skole, at bede en bøn, der også omfattede Karens Jeppe arbejde i Armenien.

Hvem Karen Jeppe var, stod dengang uklart for os drenge, men en solfyldt 1. julidag i 1936, på 60 årsdagen for hendes fødsel, da vi var mange mennesker samlet for at afsløre mindestenen for Karen Jeppe, gik mine tanker tilbage til mit hjem i Vestjylland, og nogle ord fra Det gamle Testamente randt mig i hu: Kast dit brød på vandet, og du skal finde det mange dage efter.

*

Og så har vi da denne skønne sommeraften sat hinanden stævne ved en gudstjeneste først og fremmest for at mindes og takke.

Lykkeligt det hjem, lykkelig den far og mor, der evnede at give sin pige en sådan rigdom i sind og tanke, at hun gennem en forelæsning på et gymnasium selv blev en bekræftelse af sandheden i Jesu lignelse om Den barmhjertige Samaritan.

Lykkelig, men også forpligtende, den menighed, der blev betroet den kirke, hvor Karen Jeppe oplevede hin 13. søndag efter trinitatis, da Gud åbenbarede for hende livets dybe hemmelighed om rigdommen ved at elske sin næste som sig selv. Lykkeligt det land, der hist og her tog mod til at rejse en mindesten – måske et simpelt, rått tilhugget granitkors som på Hørbylunde bakke – for en Kaj Munk, eller som her i Gylling for en Otto Møller og for en Karen Jeppe.

Mange af os kender billedet af hendes grav i Aleppo, hegnet og skærmet af en række granitstøjler og med en særlig gravsten, der bærer hendes navn og ordene *Armeniernes Ven*.

*

Men kan vi her i dette øjeblik samles omkring lignelsen om Den barmhjertige Samaritaner og mindet om Karen Jeppe, uden at vi ser for os en verden, der vånder sig i årelange religionskrige, og kan vi gøre det uden at mindes digterens ord om det lille land, der hygger sig i smug, mens hele verden brænder om dets vugge?

Jeg tror det ikke.

Måske vi skulle standse op et øjeblik og tænke på den travle præst og den lige så travle kirketjener, levitten, der var på vej hjem fra den ugentlige tempeltjeneste i Jerusalems Tempel – hjem til kone og børn i Jeriko – hjem til fredelige sysler i den lille private vingård eller olivenlund ...

Måske de netop derfor med en smule dårlig samvittighed sneg sig forbi en tilfældig vejfarende, der lå udplyndret, brutalt henslængt i hulvejens grøstekant, tiggende om hjælp og barmhjertighed.

*

Jo, men er vi ikke med i en storstilet u-landshjælp, svarende til en anselig procentdel af vort lands nationalindkomst, som det så smukt hedder? Køber vi ikke i stakkevis af lodsedler året igennem til fordel for dette eller hint hjælpearbejde blandt nødstedte – ganske vist i det forfængelige håb, at vi måske skulle være så heldige at vinde en bil eller en rejse til Syden?

*

En dag sad Mesteren fra Nasaret i Templet i Jerusalem og betragtede de mennesker, der gik en slags offergang og lagde

deres gaver i tempelblokken. Og der blev virkelig lagt store gaver, men en fattig enke kom med hele sin formue – nogle få skillinger.

Vi husker Jesu ord til sine disciple: Denne kvinde lagde mere end alle de rige, for hun gav i sin fattigdom alt, hvad hun ejede.

Jamen blev Karen Jeppe så ikke netop et billede på enken ved tempelblokken, der gav alt, hvad hun ejede?

Alt, hvad hun ejede – ikke værdier, der kunne måles eller tælles i denarer – ikke opsparede penge til køb af billetten til Armenien, for de kom ind ad anden vej.

Nej, hun gav sig selv, hele sit liv, sin ungdom, sine rige evner, sine muligheder for at blive en anset gymnasielærer og på den vis komme til at gå i sin fars fodspor.

Hun gav afkald på et stiltfærdigt familieliv – måske med mand og børn – og med hyppige besøg i barndomshjemmet i Gyllingskov skole.

*

Hvem kan lodde dybden af de bevæggrunde, der fyldte hendes sind og tanke, da det gik op for hende, at der – et sted uendelig langt borte – lå en opgave og ventede på, at hun – netop hun – skulle løse den?

I tusindvis af mennesker herhjemme fulgte hendes uegennyttige hjælpearbejde både med bekymring, men også i dyb beundring og ærefrygt, fulgte hende i forbønnen i de mange hjem rundt omkring i vort land.

Endnu vil vi huske de mange amenierkredse, der indsamlede penge og gaver af forskellig art til støtte for hendes arbejde.

Måske vi i aften skal ikukomme Jesu stærke ord, hvor han siger:

»Alt, hvad I har gjort mod en af disse mine mindste små, det har I også gjort imod mig.«

Derfor – og netop derfor – blev Karen Jeppe gerning en barmhjertighedens gerning, båret af Guds velsignelse.

Karen Jeppes Gravplads i Aleppo

Der findes en gravplads et sted i det fjerne,
som venner herhjemme nok aldrig har set.
Et sted – som en lysende Betlehemsstjerne,
hvor »Pigen fra Danmark« til hvile blev stedt.
Vi spørger os selv nu i hundredåret:
Hvad var det, der fyldte din sjæl og dit sind?
Hvad var det, der sikkert og stærkt har dig båret,
når rædslernes natmørke gru satte ind?
Hvordan fik du kræfter og mod til at favne
en verden i lidelse, sygdom og død?
De mange hundrede ukendte navne
du favnede ømt i den bitreste nød.
Var det arven fra hjemmet, fra mor eller far,
eller var det et ord fra den gamle præst,
der fyldte dit sind, og som stedse bar,
når søen gik højt i modgang og blæst?
Mon ikke der dybt i din sjæl var at finde
en urgammel trang til at gå den vej,
som Gud i sin visdom så i en kvinde,
der ydmygt sa' ja, og så valgte han dig?

Skolens mål

Danmarks skoler går vårtid i møde,
hvor der virkes i enigheds ånd.
Det gi'r løfter om grokraft og grøde,
hvor der knyttes de stærkeste bånd
mellem skole, hjem og kirke,
livets treklang, der ej forstumme må,
som skal signe os hverdagens virke,
som skal hjælpe os målet at nå.

Om vor skole et hegn vil vi sætte,
det skal plantes i håb og i tro.
For de svage vi livet skal lette,
så at glæden må vokse og gro.
Tro og tillid skal vi nære,
skolens ager vi dybdepløje vil,
det – at leve – vi dagligt skal lære
midt i livets foranderlige spil.

Slægtens fortid i toner og sange
skal forankre sig dybt i vort sind.
Harmoniernes vemodige klange
skal fornemmes som sensom'rens vind,
medens børn fra gård og hytte
knyttes sammen med fællesskabets bånd,
lærer kunsten den store: at lytte,
løftes op af begejstringens ånd.

Vi vil fostre en ungdom herhjemme
midt i dagens rytme og takt,
som tør arbejdets glæde fornemme,
som tør vokse med sandhed i pagt,
som tør livets sejre vinde
midt i hverdagens bitre nederlag,
som har forårets grovejr i sinde
til en gerning i livets arbejdsdag.

Skolens mål vil vi værne og højne,
så det præger de tusinde hjem,
det skal tindre i børnenes øjne,
det skal bære mod målet os frem.
Hver en morgen skal det møde
os i duften fra agerens muld,
det skal give os grokraft og grøde,
rigt velsignet af morgenrødens guld.

Gylling Skole

Førstelærer i Gylling i 36 år, 1934-1970

En stilling som førstelærer ved en fem-klasset skole og så oven i købet med kirkesangertjeneste var intet mindre end eftertragtet blandt lærere.

I 1934 havde Gylling Byskole 140 elever, desuden eksisterede endnu en årrække Gyllingskov skole (Karen Jeppes fødested), nedlagt 1956.

Undervisningen omfattede dengang alle børn i alderen 7-14 år. Elever i 5.årgang kunne indstilles til prøve med henblik på optagelse i Mellemskolen i Odder private Realskole.

Skolen rådede over to lærere og én lærerinde.

Skoleloven af 1937 blev på grund af besættelsen 1940-45 udsat og lod vente på sin gennemførelse i mange år; men sogneråd og skolekommission i Gylling var indstillet på at udbygge skolevæsenet i Gylling efter loven, så snart mulighederne var til stede.

Det blev foreløbig til en midlertidig udvidelse med ny gymnastiksal og skolekøkkenlokale i 1954.

Senere – i 1961 – fulgte en meget større udvidelse, så skolen nu fremtrådte som en fuldt udbygget centralskole med syv klasser – en overgang – med en 8. klasse (i dag med to børnehaveklasser).

Et vidnesbyrd om, at skolen stedse har haft de lokale skolemyndigheders store bevågenhed.

Derfor kunne vi ikke andet end prise os lykkelige, at vi var havnet i Gylling.

Denne skønne landsby med de mange mindesteder, med åen, der gennemløber hele byen, børnenes tumbleplads fra tidlig vår til langt ud på sommeren. Landsbyen med sportsplads og klubhus lige over for skolen, hvor i hundredvis af unge sommeren lang dystede i al slags idræt under de bedst tænkelige forhold.

Stedet, hvor en stor kreds af såvel unge som ældre sluttede op om aftenskolen og senere Den kommunale Ungdomsskole.

Lærerstaben udvidedes til syv (i dag 11). Vi oplevede et samarbejde med en række unge lærere, som vi stadig vil mindes i taknemlighed. Men da det efterhånden gik op for disse unge, at den »gamle« førstelærer befandt sig så godt i Gylling, at han havde indstillet sig på at blive, indtil pensionsalderen var nået, ja, så søgte man andre steder hen, hvor der var større mulighed for forfremmelser.

Det store spørgsmål ved kommunesammenlægningen i 1970 var vel nok skoleproblemerne, og så viste det sig dog, at der var fuld enighed om bevarelsen af de seks eksisterende syv-klassede skoler i de »gamle« oplandskommuner.

Dette gav lettelse i sindene rundt omkring og gjorde uden tvivl kommunesammenlægningen lettere.

En gang imellem spørger jeg mig selv: Hvad er det, der har gjort Gylling, denne lille landsby, der hygger sig, ligesom gemt hen i en afkrog af landet mellem Kattegat og Horsens fjord, til så skønt et sted at være? Er det den orden og omhu, hvormed byens lokale myndigheder såvel som dens private mennesker har formået at præge vort lille landsbysamfund på, så det fascinerer fremmede, der lægger vejen om ad Gylling? Er det de frugtbare marker, de velholdte gårde og huse rundt omkring i sognet, der forstærker indtrykket af – ikke just velstand – men bare det, at man har sans for og giver sig tid til at have orden i sagerne? Eller er det menneskene, der bor her og har boet her slægtled efter slægtled, som har evnet at føre forudgående slægtleds levevis og traditioner videre?

Jeg ved det ikke.

Jeg ved bare, at min kone og jeg altid har følt og stadig føler intim glæde ved igen og igen at gøre Gylling til målet for køreture ad de kendte veje rundt omkring i sognet og snakke fortroligt med hinanden om den gård, det hus, hvor der boede og måske stadig bor mennesker, som vi – af forskellige grunde – knyttedes til med stærke og inderlige bånd ...

Besættelsesårene gav mig tid til at skrive

I årene 1940-45, da det efterhånden blev så småt med brændsel, at selv aftenskoleundervisningen blev inddraget, måtte jeg se mig om efter noget andet at få de lange vinteraftener til at gå med.

Så satte min kone og jeg os sammen i en krog af stuen med tykke tæpper om os og gav os til at skrive.

Det blev efterhånden til de 3 Falkepatruljebøger og endnu en børnebog, der alle kom i flere oplag og forlængst er udsolgt.

Mine mange oplevelser på Bøgildgård blev samlet og genoplevet i erindringer og blev til romanen *Fordi vi svigtede*, 400 sider i et stort oplag.

Da jeg nu var kommet så godt i gang, fortsatte jeg med en række lærebøger i *dansk*, der udkom dels hos Gyldendal og dels hos Gjellerup i flere oplag.

Undervisningsministeriet fandt imidlertid ud af, at jeg kunne bruges som censor i *dansk* ved Teknisk – Forberedelseseksamen, hvorfor jeg en årrække blev beskikket censor, som det hedder.

Efter at være blevet valgt som formand for Århus Amts Aften- og Ungdomsskoleforening blev jeg senere udpeget som formand for Amtsunngdomsnævnet og færdedes en årrække hjemmevant på Amtsgården.

Nu skulle man tro, at alt det, jeg her har nævnt, ville være en belastning for mit egentlige og vigtigste arbejde hjemme i Gylling.

Sådan kunne det også være gået.

Jeg var imidlertid så heldig stillet, at en af mine unge lærere, min senere efterfølger i Gylling, skoleinspektør *Jens Nørgaard*, var i besiddelse af en så utrolig arbejdslyst og arbejdsvilje, at han gjorde det muligt for mig at passe mine mange »svinkeærinder«.

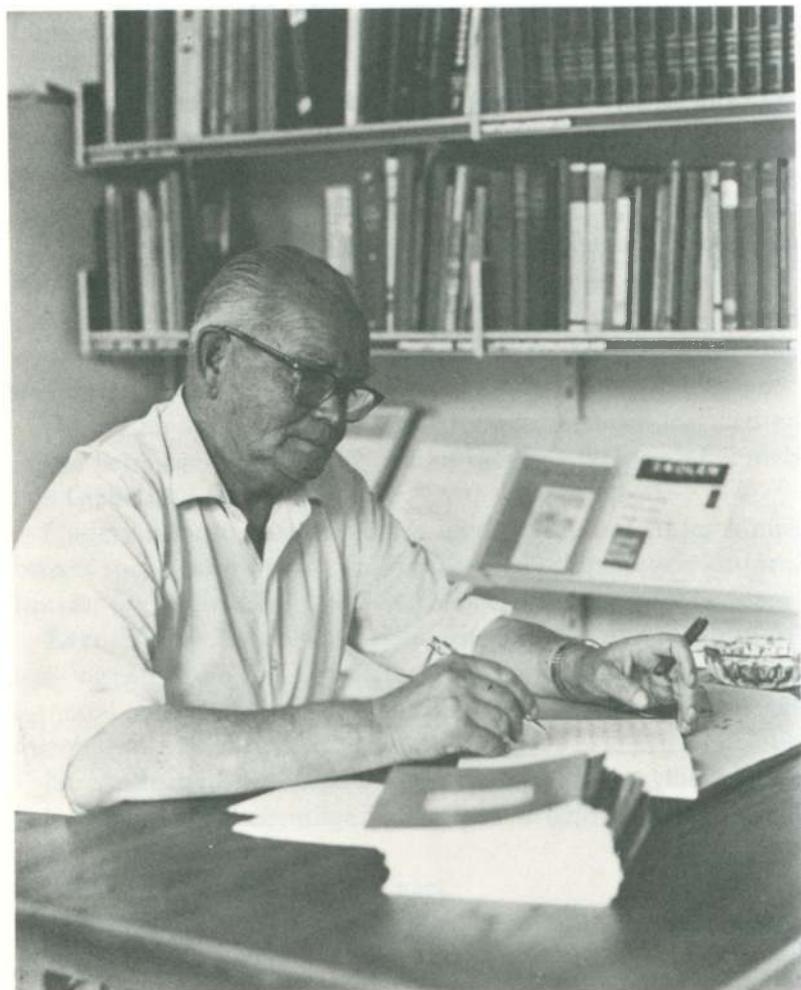
Ja, det skyldes ham, at blandt andet aften- og ungdomsskolen voksede og udvikledes til noget meget omfattende ikke alene for Gylling, men for hele Syd-Hads-Herred.

Rige år – lykkelige år.

Efterhånden var jeg blevet så fortrolig med min skrivemaskine, at jeg nu og da i ledige aftentimer føjede stadig nye blade ind i min private dagbog.

Lokale læsere af denne lille erindringsbog vil måske hist og her – især i det nu følgende afsnit, *Blade af min dagbog*, nikke genkendende til »ting«, som ved lejlighed fandt vej til lokale avisers spalter.

Blade fra min dagbog

Gunnar Madsen ved sit arbejdsbord

To små træsko

Der står to små træsko på måtten i skolens gang.
De stod der, da klokken ringed' os ind til morgensang.
To små træsko, farvet i rødt og hvidt,
engang var de ganske nye, men nu er de noget slidt.

Hun fik de to små træsko en aften i Larsens butik,
hun tigged' sin far så længe, at sammen til Larsen de gik.
To små træsko – aldrig, nej aldrig mer
vil hun spadserie i støvler og sko, hun smiler til dem og ler.

Hun bruger de to små træsko hver dag, hun til skole går,
hun sætter dem pænt på måtten hver morgen fra vinter til vår.
To små træsko – aldrig jeg flytter dem hen
til de andres gummistøvler og sko, for så græder min lille ven.

Hvert menneske har to små træsko, som vi elsker og værner om,
den dag, de forsvinder ud af vort liv, bliver verden kold og tom.
To små træsko, som ingen må røre ved
eller bare flytte et andet sted hen, for de blev min kærlighed.

En lille piges første skoledag

Jeg husker så klart den første gang,
da jeg stod i vor skolestue.
Læreren hilste så venligt på mig
og kaldte min mor for frue.
Det var en tindrende forårsdag,
det var den første april.
Vårsolen gav os sit sødeste kys
og viste sit kønneste smil,
da vi vandrede hånd i hånd,
min mor og den lille pige,
på vej mod kundskabens
altomfattende, uforklarlige rige.

Mine første velsignede barndomsår
var en verden i sollys og glans,
og alle de fagre blomster, jeg plukked',
de blev til den skønneste krans.

Men dyrene blev mine bedste venner,
dem lærte jeg ret at forstå,
og aldrig kan jeg få i mit sind,
at nogen nænner at slå
eller gøre et eneste dyr fortræd
eller bare gøre dem bange.
Jeg vier så gerne alle dyr
mine gladeste barnesange.

Min skolevej var en ensom sti,
der gik over mark, gennem enge,
i årenes løb blev den trampet hård
af skolens piger og drenge.
Men græsset, der voksed' ved stiens kant,
det skjulte så ofte en rede
med dunklædte unger, uskyldige små,
der syntes om mad kun at bede.

Et kort sekund har jeg siddet og set
på de gule, nøgne små,
så hørtes fra luften en klagende lyd,
og jeg rejste mig straks for at gå.

Der klang i mit sind en skøn melodi
fra en mor, der havde et gem,
et sted med fire uskyldige små,
mine tanker gik til mit hjem.
Et sted dybt inde voksed' der frem
en trang til at sige tak eller være god
eller blot til at nynne en sang.

Og biernes summen og blomsternes duft
blev til et med min skolesti
og blandede sig med fuglenes sang
i den skønneste poesi.

Jeg husker endnu den første dag,
jeg stod i vor skolestue.
Mine tanker gik til min skolesti,
til en skærmende, græsgrøn tue,
for skabet herinde gemte en flok
af dyr, der stod der så tavse,
hvis sang var forstummet, som om de var midt
i en evig, ubrydelig pause.

Jeg betragtede stille den tavse flok
og stirrede atter og atter,
hørte vist knap nok lærerens ord
eller børnenes støj og latter.

Men da jeg igen ved mors hånd
gik hjem ad vor skolesti,
trængte en tanke sig stadig på
og forlangte at gøres fri:

Hvorfor er de mange dyr og fugle
lukket i skabet inde?
De ser slet ikke glade ud,
som de sidder der på deres pinde.
Hvis ikke læreren lukker dem ud,
ja, så er han slet ikke rar,
for hvem ved, om de ikke en rede –
ja, måske unger har?

Elever, jeg mindes

Ved indskrivning af nye elever måtte jeg et år anskaffe en ny protokol, der var ikke plads til flere navne i den gamle.

Uvilkårligt sad jeg og kiggede i den gamle protokol. Den blev første gang taget i brug i 1893.

På bogens første blade fandt jeg navne på mange af byens og sognets folk, mennesker, hvis poder forlængst har forladt skolen, eller som endnu havde en dreng eller pige – måske den sidste i flokken – der sled den samme bænk som far eller mor for de mange år siden.

Blandt protokollens mange hundrede navne nikkede jeg genkendende til en lang række, nemlig den række af elever, jeg havde fået lov at kalde »mine«. Sådan har vi landsbylærere det vist allesammen, fordi flokken hos os aldrig blev større, end at den var til – ikke blot at overse – men også at mindes.

Men nægtes kan det jo ikke, at der altid vil være elever, som vi af en eller anden grund i særlig grad husker og aldrig vil glemme.

*

Jeg gjorde det til en regel, når jeg den sidste skoledag talte til mine »gamle« elever, at bede dem holde forbindelsen til skolen vedlige – til gensidig støtte og opmuntring.

Og jeg har heldigvis oplevet, at ikke alene i skoletiden over den gamle skole en vis dragning i elevernes sind.

Ja, for mange gamle elever forblev skolen op gennem årene ligefrem et fast punkt i tilværelsen omtrent som barndomshjemmet, det uforanderlige, det sikre, lige hjemligt og kendt – sommer og vinter, vår og høst.

Og når man var bleven voksen, var fløjet ud af reden, måske endda langt bort og kun besøgte barndomsbyen i enkelte ferier

nu og da, ja, da var det givet, at et besøg i skolen, et lille kig indenfor, et håndtryk, et genkendende smil, nogle varme ord hørte med, ellers havde man da ikke været hjemme på besøg.

*

Ivan, nu en ung djærv fisker, var en af dem, der ikke glemte sin barndoms skole.

En dag, midt i en regnetime, bankede han på døren.

»Ja, undskyld, at jeg forstyrrer, men jeg står og skal rejse, har lige fået hyre. Vi sejler fra Skagen i morgen tidlig, og så ville jeg lige sige farvel ...«

Der blev så stille i skolestuen, og der glimtede vist noget i mine øjne. Jo, for skolen hørte med i den snævre kreds, som en femtenårs gut tog afsked med, når han drog ud, måske langt ud i den store verden ...

Og når han lå ensom i sin køje en nat på det åbne hav, og tankerne kredsede om alt det derhjemme, ja, så søgte de også barndommens skole ...

»Lev vel, Ivan – og Gud velsigne dig, min dreng. Det var pænt af dig at komme og sige farvel, det har glædet mig meget ...«

En gang imellem sendte han mig en eller anden mærkelig ting fra havet, som fik sin plads i skolens samling.

Jo, der er elever, som husker, og som jeg aldrig glemmer.

Da lille Inger kom tilbage

For mange år siden blev en af mine små skolepiger sendt på et sanatorium. Nu er det jo en almindelig tro, at børn meget hurtigt glemmer, hvad jeg som lærer langt fra skal benægte; men af og til får man et stærkt bevis for, at børn også husker.

Lille Inger var kun otte år, da hun forlod os, men nu kom hun tilbage. Ganske vist kunne hun kun gå ved hjælp af krykker, men hun mødte efter tre års forløb i sin gamle klasse.

Skolestuen var indrettet med tre rækker skoleborde, hvoraf de to rækker lige netop var i brug af klassens 20 elever.

Lille Inger havde derfor al mulig udsigt til at komme til at sidde alene ved et bord i den tredje række.

Jeg skal ikke nægte, at det var noget af et problem for mig.

Stor var derfor min glæde, da jeg om morgenen kom ind i klassen og så lille Inger ved det øverste bord i midterrækken, medens kammeraten var rykket over i den tredje række.

Jeg må vist have set lidt spørgende ud, for pigerne kom straks med forklaringen:

»Det har vi da bestemt for længe siden ...«

To sider af den samme sag

Der sad en mor i min stue, en stilfærdig mor med et noget forgræmmet udtryk i det ellers forholdsvis unge ansigt.

Hun kom, for at vi kunne snakke lidt sammen om hendes dreng, der havde svært ved at finde ind i kammeratsflokken i den fremmede skole.

Tjenestedrenge i gammeldags forstand er efterhånden blevet et næsten ukendt begreb på landet, og da slet ikke, som vi kender dem fra Aakjærs »Hyrdedrengen«; men de eksisterer dog endnu hist og her, og de er slet ikke skolens dårligste elever, selvhjulpne og praktisk dygtige, som de i reglen er.

De jævnlige omskiftelser i tilværelsen gør, at de normalt har let ved at tilpasse sig nye forhold, også hvad skolen angår, men reglen dannede her en undtagelse.

Der gik måneder, inden jeg lærte denne dreng helt at kende, og der gik et halvt år, uden at kammeraterne ville acceptere ham.

Det er forståeligt, at en skoles lærere ser deres elever lidt an, specielt hvis de i nogen måde adskiller sig fra det normale. Det hører jo nu engang med til en lærers opgave at gøre skolen til et fristed for børnene – også i den forstand, at de ikke alene kan føle sig trygge og glade i timerne, men også i skolegård og på legeplads – for slet ikke at snakke om vejen til og fra skolen; men især det sidste var en overgang en næsten håbløs opgave. Det var derfor med stor glæde, jeg modtog denne mor og senere aflagde besøg i hendes lille hjem. Nu har man i måneder gået og forsøgt sig med den dreng, lige lidt har det hjulpet. Man har efterhånden dannet sig et »sikkert« billede af drengens psyke: drillesyg, trodsig, mangler tilpasningsevne, er helt igennem en ener – altsammen set gennem mine egne »vinduer«.

Så sidder jeg i den lille stue og snakker fortroligt med forældrene om denne dreng, der har prøvet en lang række skoler, et

halvt år her, et helt år der ... som har tjent hos fremmede fra sit ottende år ... som trofast kom hjem med hver øre, han tjente ... som elsker sine små søskende med en beundringsværdig kærlighed, men som bare har så forfærdelig svært ved at slutte sig til andre børn.

Ja, man sidder og kigger ud gennem andres vinduer, og det kan undertiden give perspektiv over billedet. Man ser sagen fra en helt ny side, den vigtigste side. Man finder bag om problemerne, den vej, som psykologerne ynder at gå, og som – trods al anden snak – vistnok er den rigtige.

Det skal tilføjes: Jeg fik en lang, fortrolig snak med den pågældende klasse, og en af de store drenge sagde stille og roligt:

»Godt, når Søren virkelig er sådan, skal vi nok finde ud af det sammen.«

Det lette og det svære

De fleste pædagoger har – selv om de udadtil hårdnakket benægter det – altid en svaghed for de godt begavede elever. Hvis så dertil kommer, at samme elever er forlenet med et venligt, hjælpsomt og omgængeligt sindelag over for kammeraterne, forstår man, at selv en »stor« pædagog kan have vanskeligt ved at undgå nu og da at lade skinne igennem, hvad han inderst inde tænker og føler, når han i visse givne situationer står over for en klasse elever. Men det er trods alt galt.

Sagen er nemlig den, at i almindelighed vil livet i en skole være legende let for de velbegavede elever, mens de mere tungt-kørende på forhånd er stærkt handicappet og altså på mere end ét område trænger til lærerens bevågenhed. Endnu har jeg i frisk erindring et minde fra min seminarietid.

Den sidste aften, før vi skulle forlade den gamle skole, hvor vi gennem fire år havde rustet os til en gerning blandt den opvoksende ungdom, sad vi nogle seminarister i den gamle sognepræsts studerekammer og lyttede til en erfaren mands ord:

»Unge venner! I morgen siger I skolen farvel og spredes ud over vort land. Den skønneste og største gerning ligger derude og venter på jer. Når I i morgen får udleveret jeres eksamenspapirer, har I erhvervet jer retten til at gå ind til en gerning, der i mine øjne står langt over præstens. Men glem aldrig, at med den ret følger ansvar, et uafrysteligt ansvar, der aldrig skal knuge jer til jorden, men give jeres gerning alvor og indhold.

Barnesindet er modtageligt som den sprøde muld i Danmarks ager og blødt som voks, derfor det store ansvar.

Den største fejl, en lærer kan begå, er at gøre forskel på eleverne. Et eneste sårende ord kan smerte så dybt i et følsomt barnesind, at det for stedse lukker sig inde.«

Ja, sådan talte han, den gamle, erfarne vismand. Nu er han forlængst under mulde, men hans ord trængte ind i mit sind og blev aldrig glemt.

Det lette! Hvor er det let at undervise intelligente, venlige, opvakte, rene og søde børn.

Desværre sker det, at uforstandige forældre og skolekommissioner misforstår situationen så komplet, at de måler en lærers dygtighed i forhold til det resultat, som netop disse børn når, og så er sandheden dog den, at den slags elever kan selv en sinke af en lærer jo let klare, hvor der ikke lige er tale om eksamensskolen.

Nej, den lærer, der forstår den kunst at få klassens sidste trediedel med, er stor som lærer i almindelighed og som pædagog i særdeleshed.

Han skal nemlig først og fremmest vise, om han formår at holde det modbydelige spøgelse, der hedder mindreværdskomplekset, og som altid lurer på denne sidste del af eleverne, borte fra sin klasse. Kan han dette, er hans duellighed – i mine øjne – hævet over enhver tvivl.

Nu ved jeg så udmærket, at det lykkes bedst og lettest for den lærer, der er i besiddelse af den lykkelige evne, der hedder tålmodighed, for vil man opnå et blot nogenlunde resultat i skolen, må man først og fremmest væbne sig med tålmodighed.

Et universal middel mod mindreværdsfølelse er hjælp, masser af hjælp, tålmodig hjælp.

Men netop dette gør hele dette problem så vanskeligt, fordi det er langt morsommere og mere tillokkende at ofre sin tid, hvor det giver resultater – helst store resultater – og helst straks.

Endelig skal man hos disse, de »svære« elever, aldrig være karrig med ros. Ros og opmuntring har, det ved enhver lærer, givet mangan elev et godt skub fremad, hvor det modsatte ville kalde det spøgelse frem, der fjerner den rest af tro og tillid, som betyder så uhyre meget i barnets udvikling.

Men når skoleklokken ringer ud, og læreren sidder i sin stue og tænker over problemet: Det lette og det svære – mon han så trods alt ville undvære det svære? Det var dog her, han øvede sin største indsats.

Den første sne

Efterår med blæst og regn og jagende skyer, med tungsindige dage i grå ensformighed; men ud af døgnenes klamme og kolde strømme daler den første sne ... ikke blæsende og anmassende, så det fyger én om ørene, nej, uendelig blidt og sagte kommer de dalende, de små, lette snefnug – som drysset ned over en våd, mismodig jord af Vorherres engle selv.

Inderligt og tæt lægger sneen sig om træernes nøgne grene, på hustagene, i hver en fordybning, overalt ... og den skaber en blændende hvidhed, så det skærer i øjnene.

Sne, sne! jubler det i barnesindet, for sneen gør verden til et eventyrrige for børnene ...

Sne! Sikke noget møgkedeligt vejr! mukker »materialisten« – stakkels fattige sjæl ...

Og sneen falder, den indhyller alt i sin lette, fine kåbe. Den lægger et dække over alt smudsigt og grimt. Selv din have, der ligger forsømt hen, bliver skærmet for kritiske blikke ...

Og sneen falder ...

Der er en egen klang over sangen i skolestuen, når den første sne falder.

Hver time skal helst begynde med en sang.

Det er ikke, fordi vi ejer ret mange sange, der siger noget om sne; men nogle få stykker er der da, og børnene skal nok vide at finde frem til dem. Det er, som om denne mærkelige stemning, der – som ved et trylleslag – udløses i barnesindet, når de første hvide snefnug kommer hvirvlende gennem luften, først for alvor bliver os bevidst, når *Helge Rodes* stærkt lyriske lille sang: »Der er ingenting i verden så stille som sne«, har talt sit blide sprog i vort sind.

Og mens et par tindrende barneøjne af og til søger de duggede ruder, der sløres af store, våde snefnug, klinger det gennem skolestuen:

»Der er ingenting i verden så stille som sne,
når den sagte gennem luften daler,
dæmper dine skridt, tysser, tysser blidt
på de stemmer, som for højlydt taler.

Der er ingenting i verden af en renhed som sne,
svanedun fra himlens hvide vinger.
På din hånd et fnug er som tåredug.
Hvide tanker tyst i dans sig svinger.

Der er ingenting i verden, der kan mildne som sne.
Tys, du lytter, til det tavse klinger.
O, så fin en sang, sølvklokkeklang
inderst inde i dit hjerte klinger.«

Skoleklokken har ringet ud til frikvarter. Hele flokken boltrer sig ude på pladsen.

En lille rask gut står foran mig. Den blændende hvidhed, skabt af et enkelt solstrejf i den nyfaldne sne, får ham til at misse lidt med øjnene ...

»Må vi godt få bare fem minutter ekstra i dag?«

Han ser spændt op på mig. Jeg nikker:

»Ja, på grund af den første sne ...«

Han styrter af sted med den vigtige melding til klokkeren, at hun for alt i verden ikke skal foregribe begivenhedernes gang og ringe for tidligt ind ...

Og sneen falder, falder og forsvinder, bliver borte for vort blik, for den er avlet i tøjvej ...

En kort stund fik den lov til at lyse op og skabe glæde i en eller anden menneskesjæl og forsvandt så – akkurat den samme skæbne, som du og jeg vil få; thi vore navne glemmes som sne, der faldt i fjor – den første sne ...

Mens vandrørene fryser

(Dagbogsblad fra 1946)

Så blev det vinter med bidende kulde fra nordøst, så børnene kan fortælle om de første frosne vandrør hist og her.

Selv om der er gået et år siden hin frydefulde majmorgen, da kirkeklokkerne ud over land og by forkyndte, at den 5 år lange rædselsnat var omme, så er vort lille land ikke just oversvømmet med kul og koks. Næ, vi må endnu en rum tid slå os til tåls med vore gode tørv og brunkul.

Det er en kold omgang for nogle syv-otte års purke at trave to-tre kilometer en tidlig februar morgen, men tilsyneladende er humøret ukueligt hos landsbybørn, for når skoleklokken ringer ud, frister den frostklare å.

Skøjter og kælk kommer frem, og der bliver tid til en halv times leg sammen med kammeraterne, før det igen går mod hjemmet, mens skumringen sænker sig over land og by.

Men i skolestuen hygger vi os.

Tiden fra jul til årsprøven, der falder sidst i marts, er skolens bedste arbejdstid, hvis da ikke vinteren finder på at lægge altfor store trafikale hindringer i vejen, og dog – der skal ikke så lidt sne til, før landsbybørn opgiver skolen, har jeg erfaret mere end én vinter.

Men hyggen i skolestuen vokser i ligefremt forhold med kulden udenfor, blot vi sørger for noget at putte i kakkelovnen, dog – den side af sagen klarer de store drenge let.

Sikke mange opgaver vi kommer igennem.

Vi er efterhånden nået så vidt, at børnene kun i ny og næ tyer til en hjælpende hånd fra min side – jo mere indviklet – jo mere spændende er det selv at klare paragrafferne, siger børnene. Og så er vi inde på det rigtige. En ugentlig eftermiddag er i disse vintermåneder helliget faget skriftlig dansk – ikke på den sædvanlige måde, hvor vi gennemgår stoffet på kryds og tværs,

plukker det hele fra hinanden i småbitte, grammatikalske stumper og stykker for sluttelig at samle det hele i en fejlfri diktat.

Nej, vi føjer denne ene gang om ugen et nyt led ind i vor private samlemappe.

Ideen er ikke min og slet ikke ny, den har været brugt i masser af skoler under forskellige former; men den rummer en vis charme, som gør, at børnene kan lide faget dansk, og dette er noget meget betydningsfuldt. Det at skrive en diktat kan enhver torsk jo efterhånden sagtens lære, bliver børnene forholdsvis ret hurtige enige om, men at sidde og pusle med stoffet og ved hjælp af ens fantasi at forme noget læseværdigt omkring et bundet emne, det er noget helt andet og meget større og sjovere, og det giver resultater, hvis værdi er iøjnefaldende for barnet.

En eftermiddag laver vi det på den måde, at vi forgaber os i et par kønne vers fra vor sangbog, i et fortællende digt, eller vi simpelt hen rotter os sammen om selv at skrive et digt, hvorefter vi »spinder« en historie – kort eller lang, det beror på den enkelte.

Når det hele er samlet og renskrevet – måske læst op for klassen, puttes det i mappen, hvorefter vi illustrerer med billedstof, hentet fra aviser og dagblade.

Det er rent ud sagt utroligt, hvad børnene henter af pragtfuldt billedstof fra aviserne.

Efterhånden som dagene længes, og vinteren strenges, vokser vor mappe i form og indhold.

Og når skoleklokken ringer ud for sidste gang for afgangsholdet, vil disse børn gemme mappen blandt så meget andet som et kært minde om travle, men hyggelige dage i skolestuen, da frosten bed udenfor og fik vandet i rørene til at stivne.

Det vil altid være en skolemands største opgave at forme livet i skolestuen, så det bliver af betydning for barnet – ikke alene i nuet, men langt ud over skoletiden.

Små forfattere

(Dagbogsblad fra 1954)

Der ligger foran mig på mit skrivebord 24 stilehæfter, repræsenterende lige så mange besvarelser af stilopgaven om baggårdsbørnene fra Saxogade. Det var sådan set en nytårs-idé, jeg fik, da jeg gav eleverne opgaven, men en idé, som jeg allerede nu er klar over vil få en lang levetid ved skolen her. Det mest morsomme var, at børnene var mindst lige så interesserede i opgaven, som jeg var i opgavens løsning.

For en gangs skyld var man ikke bundet af de sædvanlige stilistiske regler; man kunne selv skabe sine personer, selv bestemme, om det skulle gå dem godt eller dårligt, kort sagt: Man kunne frit og uhindret digte sig ind i den verden, der var baggårdsbørnenes fra Saxogade.

Børnene digtede om den lille familie derovre, der kæmpede med fattigdom, kulde, sult, nød og elendighed, om fristelsen til at stjæle, der nær havde ødelagt den 14-årige Peters fremtid, og om den bevarende magt, der lå gemt i moderens ord til sin store dreng, da han blev antaget som bud hos købmanden: »Har man én gang rakt den onde hånden, beholder han den, hvis han kan.« Eller som en anden skrev: »En fattig dreng kan nå langt, men en uærlig dreng er fortabt.«

Masser af problemer blev behandlet. Problemer, som kun er problemer i barnets tilværelse, og som vi voksne desværre i mange tilfælde mister evnen til at se, dersom vi lukker os ude af barnets lyse, rige verden, der ganske vist i nogen måde er præget af barnlig fantasi, en digten-sig ind i verden, men dog en verden, som i høj grad bliver bestemmende for barnets udvikling i sind og karakter, og som bliver af afgørende betydning i den modne alder. Fælles for alle 24 besvarelser var trangen til at lade det gode sejre over det onde i alle dets former, men det er jo netop summen af al etik og moral, altså også i små drenge- og pigesind.

Da jeg gav børnene opgaven, var jeg så letsindigt at love dem, at jeg ville læse samtlige stile op i klassen, og selvfølgelig måtte jeg holde mit løfte, selv om det tog flere timer. Men jeg tør nok sige, at jeg aldrig har haft en mere lydhør og interesse-ret flok at læse for.

Når en arbejder, der står i værkstedet eller på en fabrik, standser maskinen, fordi fløjten forkynder fyraften, sker der ikke noget, før han næste morgen møder på sin post.

Helt anderledes for os, der er arbejdere i skolens verden. Ikke mindst for os gælder den gamle vismands ord: Kast dit brød på vandet, og du skal finde det mange dage efter.

Ordet, der er sagt – og hvad bliver der ikke sagt i løbet af en skoledag – opgaven, der er givet, arbejder videre, gør sin gerning i barnets sind, bliver på en måde en del af barnets tilværelse. Netop dette må for den ansvarsbevidste lærer blive en stærk understregning af det store ansvar, der er forbundet med arbejdet i en skolestue.

En håndværker kan, hvis et arbejde mislykkes, nå at lave det om, men den mulighed er udelukket, hvor det i kirken drejer sig om en dårlig prædiken eller i skolestuen om en dårlig religions-time.

Børnene bad om at få en ny opgave i dansk stil.

At digte

At digte er bare at sige
i ganske enkelte ord
noget, som griber mit sind og min sjæl,
hvad andre måske ikke tror.

At digte er bare at synge,
når hjertet er jublende glad,
og sjælen ånder sin glæde ud
i et varmende lovsangskvad.

At digte er bare at smile,
at ødsle med smil på min vej,
venlige, varmende, gode smil
som en hverdagshilsen til dig.

At digte er bare at græde,
når hjertet trænger til gråd,
fordi der tilbage var trævler kun
af drømmen om liv og om dåd.

At digte er bare at sidde
i stuen, når lyset er tændt,
og skrive det, som sig trænger på,
før mit eget lys er nedbrændt.

At digte er også det svære:
at blotte sin sjæl og sit sind,
at smide den maske, vi bærer på,
lade andre kigge derind.

Decemberstemning i skolestuen

Decemberstemningen har holdt sit indtog i skolestuen – ikke sådan at forstå, at vi negligerer timeplanens fagrække. Nej, skolen skal have, hvad der tilkommer den; men helt undgås kan det ikke, at en anelse af jul sniger sig ind i skolestuen i disse dage.

Det er ikke skolen som sådan, der forsøger en slags tyvstart, slet ikke. Det må være børnene selv, der bringer stemningen inden for skolens mure. De råder jo over midlerne i kraft af letpåvirkelige og stemningsmodtagelige sind.

Det er muligt, at vor lille grønne adventskrans med fire hvide lys på sin egen stilfærdige måde bringer den første anelse af decemberstemning med sig. Også salmevalget, som er børnenes eget, forandrer karakter i julemåneden. Hos de små sker det, at vi en eftermiddagstime ruller gardinet for og tænder lysene i adventskransen. Så er timen inde til en hyggelig og spændende skumringstime i skolestuen. Så føler vi for alvor, at vi er i decemberstemningens vold.

De fire små lys i adventskransen tryllebinder tindrende barnøjne.

Skolestuen er ikke mere et rum med et kateder, med en vægtavle, hvor læreren til daglig finder på at skrive en forfærdelig masse, der ikke altid er lige let at finde ud af.

Skolestuen er ikke mere et rum med små borde og stole med en række piger og drenge, der bare skal læse, skrive og regne og en gang imellem sidde musestille og høre på alt det, læreren finder på at fortælle, og som det kan være træls at høre på ...

Nej rummet herinde er pludselig blevet en stor skov med masser af træer. Katederet er slet ikke et stort, firkantet bord med lærerens bøger og en hel masse krims krams.

Det er blevet en kæmpehøj. Den lille åbning, hvor lærerens ben plejer at stikke frem, er indgangen til højen – det er da nemt nok at se.

Og en-to-tre – smutter vævre små væsener op af højen lige foran os:

Julenissen og alle hans små rollinger.

Inden vi aner det, er vi midt i juleeventyrets mærkelige rige, hvor kun dén ser noget, der ser med barnets øjne, hvor kun dén tror, der ejer barnets sikre tro ...

Et brev til »mine« forældre

Jeg vil slutte dette afsnit af løsrevne blade fra min dagbog med et »brev«.

Efter den store udvidelse af Gylling skole i 1961 ringede min gode ven, »Redaktøren«, mig op og bad mig fortælle noget om skolens situation i en tid, hvor – ikke mindst landsbyskolerne – var inde i en voldsom udvikling med hensyn til centralisering, men især om den glæde og tilfredshed, der må fylde en skoleleders sind, når han ser sine skoleønsker opfyldt, som det skete her i Gylling.

Jeg satte papir i maskinen og imødekom redaktørens ønske – jeg skrev simpelt hen et brev til »mine forældre«.

Kære forældre!

Det bedste, I ejer, er jeres børn. Skolerne i by og på land har for ikke så længe siden modtaget et nyt kuld – formodentlig omkring 60-70.000 – jeg kender ikke det nøjagtige tal; men én ting véd jeg: lyse forhåbninger fyldte jeres sind, I mødre, da I fulgte jeres lille dreng eller pige til skolen den første skoledag.

For mange af jer blev det en ganske ligetil sag, for I kendte jo jeres dreng eller pige ud og ind, vidste, at Søren eller Grethe allerede kendte alle bogstaverne og kunne tælle til langt over hundrede, kunne ugedagene på remse og vidste, hvad klokken var, og så var det jo ingen sag at sende sit barn i skole ...

Ikke så få forældre har – og det er både menneskeligt og meget forståeligt – i god tid før barnets skolepligtige alder lagt planer for dets fremtid. Måske var glæden over at følge barnet til skolen den første skoledag iblandet nogen bekymring.

Hvordan mon drengen nu er i forhold til kammeraterne? Er hans evner sådan, at han kan honorere de krav, skolen af i dag stiller?

Endelig er der forældre, der på forhånd er indstillet på, at barnet måske vil få det svært i skolen, at det måske må friste den tunge skæbne at blive »oversidder«, men forhåbentlig finder skolen ud af det, man har jo da noget, der hedder særlig hjælp til de elever, der har vanskeligheder f.eks. i dansk og regning ...

Forældre, der blæser skolen en lang march og ikke kerer sig om barnets forhold til skolen, dens arbejde og krav, findes vist ikke mere i vort land. Jeg kender i hvert fald ikke sådanne forældre.

Uhyre summer har det danske samfund gennem de sidste 25 år investeret i udbygningen af landets skolevæsen.

Når en så gennemgribende reform af et lands skolevæsen skal ske med en næsten eksplosionsagtig fart, som tilfældet har været den sidste halve snes år, så kommunerne har måttet stå i kø i årevis for at opnå en byggetilladelse, er det forståeligt, at der skabes fornyet interesse om vor skole, og at samfundet – det vil sige hjemmene – stiller meget store forventninger til skolen. Forhåbentlig vil skolen være i stand til at opfylde disse forventninger.

Rundt omkring i vort land skyder den ene skønne skole op efter den anden. Årgangsdelte skoler – nogle 2- eller 3-sporede – bliver efterhånden det almindelige overalt.

Skønne tiltalende bygninger med lyse, rummelige lokaler og med en række hensigtsmæssige faglokaler, forsynet med alt, hvad nævnes kan af tekniske hjælpemidler og bøger.

Skolens ydre rammer, takket være dygtige og opfindsomme arkitekter, forstående og imødekommende bevillingsmyndigheder og en interesseret lærerstab ved den enkelte skole, kan faktisk ikke være mere indbydende.

Tilbage står så det uhyre vigtige, at skolen modtages, administreres og lever i forpligtelsens ånd. Skam få det lærerkollegium, for hvem dette ikke er gået op, og skam få den forældre-kreds, der ikke loyalt og med vågen interesse følger børnenes skolegang.

Aldrig har den lange række af pædagogiske feriekurser været søgt af så mange lærere som tilfældet har været den sidste halve snes år, et bevis for, at lærerstanden udnytter mulighederne for tilegnelsen af flere undervisningsfærdigheder, større viden og kundskab om skolens fag. Denne kendsgerning, taget med i billedet, giver rige løfter for skolen fremover.

Når en ny skole står færdig, bliver den – som vist alle vil vide – godkendt af f.eks. amtets myndigheder, der ønsker at se, hvad den pågældende kommune har fået for de relativt store summer, der måtte bevilges. Ved en sådan lejlighed bliver der som regel udtalt anerkendelse af byggearbejdet, og en række gode ønsker om et dygtigt og frugtbart arbejde i skolen til gavn for den opvoksende skoleungdom følger den nye skole ind i fremtiden.

Og skolens hverdag står derefter for døren. Nu skal den daglige prøve bestå hver af årets skoledage af de mennesker, der har fundet sammen i skolens lærerkollegium.

Er man ikke indstillet på et fordrageligt samarbejde uden smålig skelen til egen popularitet, uden negativ pukken på sin soleklare ret til dette eller hint, har man desværre ikke forstået det vigtigste og burde have valgt en helt anden livsgerning.

Lige så berigende og befrugtende samarbejdet mellem lærerne ved en skole kan være, hvor alle er besjælet af, at der trækkes på lige hammel til gavn for helheden, lige så nedbrydende og nedslående vil det være, hvor det modsatte er tilfældet.

Vi lærere må aldrig glemme, at vi tilhører en privilegeret stand i kraft af, at vi efterhånden alle får den skønnest tænkelige arbejdsplads, men først og fremmest, fordi vi er betroet det kosteligste materiale at arbejde med: Børnene.

Kunsten at se sig glad i et tillidsfuldt barneansigt, at føle en forpligtende glæde ved at færdes mellem børn indebærer mere pædagogik, end man har kunnet læse sig til i aldrig så mange pædagogiktimer på et seminarium, for det er den egentlige pædagogiks livsnerve.

Og så, kære forældre, skal jeg slutte mit brev. Mange års undervisning ved den samme skole har lært mig meget, har givet mig en vis baggrund for at kunne se uhildet og nøgternt på mangt og meget.

Det er forlængst gået op for mig, at spørgsmålet om et godt forhold hjem og skole imellem ikke er gjort med skønne talemåder ved festlige lejligheder – de være sig aldrig så velmente – for de tæller ikke med, når problemerne melder sig. Megen utilfredshed, mangen misforståelse, kunne undgås gennem en stilfærdig samtale mellem en mor og en lærer.

Lykkelig den skole, lykkelig den kreds af hjem med skolesøgende børn, der indstiller sig på at løfte i flok.

Så bliver det da skolens opgave at udmønte alverdens viden og kunnen på en sådan måde, at det skaber undren i et modtageligt barnesind.

Venlig hilsen
Gunnar Madsen

Tanker, der blev til ord

Efterhånden er det blevet almindeligt, at hvert sogn har sit kirkeblad – eller måske slutter flere sogne sig sammen om et fælles kirkeblad.

Fælles for disse kirkeblade er, at de bringer en kortfattet oversigt over Gudstjenesterne i den kommende periode (en eller to måneder), men også møder og kirkelige arrangementer får man en praktisk oplysning om.

Et sogns kirkeblad giver også plads for små, kirkelige og menneskelige betragtninger, enten skrevet af sognets præst, eller måske af et af menighedens medlemmer, eller måske »lånt« f.eks. fra et andet kirkeblad.

Gylling Kirkeblad, der redigeres af pastor *Erling Kristiansen*, har ret ofte åbnet sine spalter for mig, dels små prosating, men især, når jeg, hvad af og til skete, »begik« en lille lyrisk ting, som jeg ad den vej gerne ville delagtiggøre andre med.

Dette førte til, at Gylling Menighedsråd i 1973 udgav min digtsamling, »Tanker, der blev til ord«, i et oplag på 1000 – og sådan, at hvert hjem i Gylling sogn modtog et eksemplar (eller hvis man ønskede det: to eksemplarer).

I et forord skrev jeg:

»Tanker, der blev til ord« er et produkt af så meget. Det er først og fremmest et udtryk for lykken over at kunne forme i ord glæden over alt det, der befrugter og beriger ens sind i et lykkeligt hjemliv, over en lang, skøn skoledag i Gylling skole med stærke bånd, knyttet mellem skole og hjem, over et rigt tilhørsforhold til de mange hjem i Gylling, såvel i sorg som i glæde, men ikke mindst over de nu snart 40 år, jeg har haft den glæde at gøre tjeneste i vor gamle kirke.

At digte er også at kunne takke – derfor min inderligste tak!

Farvel til skole og kirke

»Solskinspigen«

Så kom dagen, da min egen skoletaske skulle tømmes, da der skulle siges farvel til så mange – til så meget, som hidtil havde været både min hverdag og min søndag.

På min sidste skoledag modtog jeg mange vidunderlige gaver. Siden denne sidste skoledag har en skøn skulptur »Solskinspigen«, børnenes gave til mig, haft sin plads i et blomsterflor i min have og vil hver dag minde mig om glæden ved at have med børn at gøre.

Også for mig blev skoletasken tømt og gemt hen. Den havde fulgt mig ind i skolestuen i Gylling i 36 år.

Fire år senere – efter at have virket som kirkesanger ved Gylling kirke i 40 år – kom min sidste søndag, hvor jeg gjorde tjeneste. Pastor Kristiansen og menighedsrådet havde ønsket, at jeg ved denne særlige aftengudstjeneste fik overladt prædikestolen for at prædike over dagens evangelium.

I det følgende nummer af Gylling Kirkeblad fik jeg lejlighed til at skrive følgende:

Et skønt minde rigere

Endnu en gudstjeneste i Gylling kirke blev føjet ind i den lange række af gudstjenester og kirkelige handlinger, der har beriget mit sind og ligesom blev en bekræftelse på noget, jeg fra min tidligste barndom modtog i en kirke i et vestjysk sogn.

En aftengudstjeneste, der fik et særligt forløb, og som vi – Ketty og jeg – vil bevare mindet om i vort sind, så længe vi lever. Der blev så meget at sige tak for, først og fremmest for tillid, fortrolighed og venskab gennem de mange år.

Det var ikke så let at stå frem i kordøren og læse indgangsbønnen, når man følte, at de mange, mange mennesker fyldte kirken for at glæde os, når kirken var pyntet med blomster og levende lys af samme grund, og når følelsen af dyb taknemlighed gjorde én lille. Jeres skønne gaver skal stedse pynte i vore stuer og være et vidnesbyrd om, at et menneskeliv – på en mærkelig og uforklarlig måde – kan forme sig som et vidunderligt og dejligt eventyr.

Vor hjerteligste tak til jer alle

Ketty og Gunnar Madsen

Fra vogterdreng til førstelærer

Denne erindringsbog er beretningen om et liv, der kom til at forme sig både eventyrligt og rigt. – Den begynder som en skildring af livet i en børnerig familie i et vestjysk hedesogn omkring århundredskiftet, hvor arbejdsomhed og nøjsomhed nok prægede tilværelsen i husmandshjemmet i Nees, men aldrig i så stærk en grad, at styrken i sammenholdet og glæden over livet blev glemt eller tabt.

Den fortæller om drengen, der allerede som 9-årig måtte hjemmefra for at tjene en sommerløn, 20-25 kroner, og derfor aldrig oplevede en årsprøve hjemme i sin egen skole ... for vogterdrengets tjenestetid gik fra april til november.

Den skildrer, hvordan en ung mand uden forudsætninger og helt uden økonomiske muligheder *alligevel* – takket være forstående menneskers hjælp – opnår at få en seminarieuddannelse og blive lærer.

Gunnar Madsens vej mod lærergerningen gik allerførst om ad den offentlige børneforsorg, og netop derved oplevedes en værdifuld forskole af betydning for det arbejde, han senere kom til at udføre i folkeskolen. Uden denne »omvej« havde forfatteren nok aldrig mødt sit store og aldrig glemte forbillede i pædagogisk henseende, forstanderen på statsungdomshjemmet *Bøgildgaard, Peder Olsen*.

I bogen følger vi den unge lærer til Rødøkro i Sønderjylland, hvor skolen og spejdertroppen lægger beslag på både hverdage, søndage og ferier. Fra Sønderjylland går vejen til den lille 3-klassede Lyngby skole ved Brabrand, hvorfra Gunnar Madsen i 1934 hentes til Gylling, hvor han har fået embede som både førstelærer og kirkesanger, og hvor han »falder så godt til«, at hans førstelærergerning her strækker sig over 36 år og hans virke som kirkesanger i 40 år.

I afsnittet *Blade fra min dagbog* viser forfatteren i glimt noget af det, der optager ham, når skoledagen er omme, og der bliver tid til at »samle op« af oplevels

Hvad Gunna
nævnes som e
Odder byråd d
livslange indsa
ved at give en

Netop denne
beretning i for